

NR 52/2014

**10 LAT CZŁONKOSTWA POLSKI
W UNII EUROPEJSKIEJ**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Spis treści

Poparcie dla członkostwa Polski w UE.....	1
Ogólne oceny skutków integracji.....	4
Plusy i minusy członkostwa w UE.....	7
Oceny społeczno-gospodarczych skutków akcesji	12
Oceny cywilizacyjno-kulturowych skutków akcesji.....	15
Poczucie własnej wartości Polaków po przystąpieniu do UE.....	19
Oceny skutków akcesji dla sytuacji Polski w Europie i świecie.....	19
Stosunek do rozwoju integracji europejskiej	24
Tożsamość narodowa i europejska.....	25

Początkom procesu transformacji ustrojowej towarzyszyło hasło „powrotu do Europy”. Niedługo potem idea ta skonkretyzowała się w postulatcie integracji Polski ze strukturami europejskimi (najpierw EWG, potem UE). Już w lutym 1994 roku wszedł w życie (podpisany w grudniu 1991) układ europejski, ustanawiający stowarzyszenie Polski ze Wspólnotami Europejskimi. Dziesięć lat później – 1 maja 2004 roku, po sześciu latach od rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych – Polska stała się członkiem Unii Europejskiej. Wejście do Unii było postrzegane przez wielu Polaków jako nieunikniona konsekwencja zmian systemowych, zapoczątkowanych pod koniec lat osiemdziesiątych. Jednocześnie można je uznać za zwieńczenie procesu przemian i zarazem potwierdzenie miejsca Polski w Europie. Po niemal dziesięciu latach od wejścia naszego kraju do UE zapytaliśmy Polaków o ocenę członkostwa i jego skutków¹.

POPARCIE DLA CZŁONKOSTWA POLSKI W UE

Akceptacja członkostwa Polski w UE jest dziś niemal powszechna. Po widocznym w pierwszej połowie 2013 roku spadku poparcia dla obecności naszego kraju we Wspólnocie, już w ostatnich miesiącach ubiegłego roku zaczęło ono rosnać, by w marcu 2014 osiągnąć dawno nienotowany poziom – 89%. Jednocześnie odsetek przeciwników członkostwa naszego kraju w UE zmalał do 7%. Jak się wydaje, do umocnienia proeuropejskiego nastawienia przyczyniły się wydarzenia na Ukrainie, które uświadomiły Polakom znaczenie wyboru, jakiego dokonali opowiadając się za akcesją.

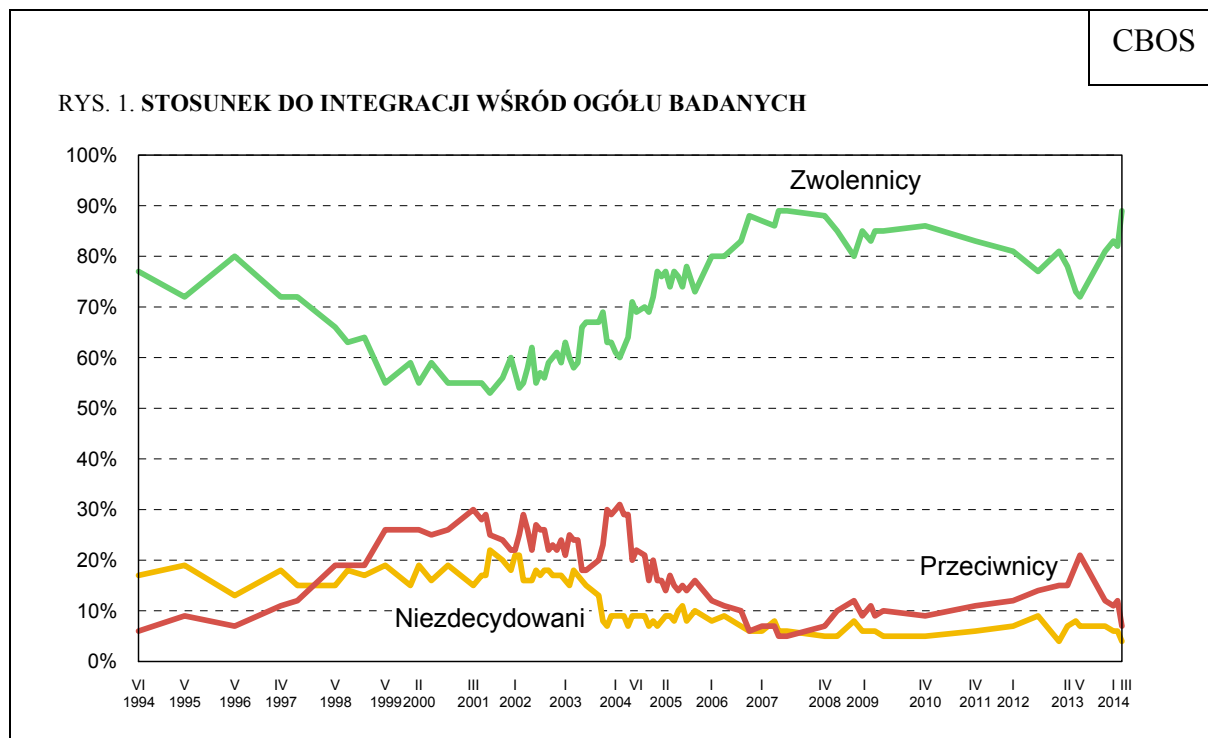
¹ Badania „Aktualne problemy i wydarzenia” (285 i 286) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganymi komputerowo (CAPI) na reprezentatywnych próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski w dniach 6–12 lutego 2014 roku (N=1020) oraz 6–12 marca 2014 roku (N=1098).

Tabela 1

Stosunek do członkostwa Polski w UE	Wskazania respondentów według terminów badań																		
	2008			2009				2010	2011	2012			2013			2014			
	IV	VII	XI	I	III	IV	VI	IV	IV	I	VII	XII	II	IV	V	XI	I	II	III
	w procentach																		
Zwolennicy	88	85	80	85	83	85	85	86	83	81	77	81	78	73	72	81	83	82	89
Przeciwnicy	7	10	12	9	11	9	10	9	11	12	14	15	15	19	21	12	11	12	7
Niezdecydowani	5	5	8	6	6	6	5	5	6	7	9	4	7	8	7	7	6	6	4

Chociaż stosunek do członkostwa Polski w Unii Europejskiej już dawno nie był tak jednoznacznie pozytywny jak obecnie, warto podkreślić, że od początku naszych badań większość Polaków opowiadała się za integracją z UE.

Idea integracji Polski ze strukturami europejskimi spotykała się już na początku lat dziewięćdziesiątych, a więc w momencie jej zaistnienia w dyskursie publicznym, z bardzo przychylną reakcją społeczeństwa, uzyskując w sondażach wysokie, sięgające nawet 80% poparcie społeczne. Podjęcie negocjacji akcesyjnych i urealnienie perspektywy członkostwa Polski w UE przyczyniło się do zmniejszenia się liczby zwolenników integracji. W lipcu 2001 roku poparcie dla niej spadło do poziomu 53%, najniższego z dotychczasowych. W kolejnych miesiącach z reguły nie przekraczało ono 60%. Po krótkotrwałym wzroście poparcia dla integracji w okresie okołoreferendalnym (w 2003 roku), na kilka miesięcy przed akcesją ponownie nasiliły się wątpliwości i obawy z nią związane – spadła akceptacja przystąpienia do Unii. Po wejściu naszego kraju do UE Polacy szybko odczuli ulgę, że nie sprawdziły się czarne scenariusze związane z integracją, nie nastąpił spodziewany przez niektórych „szok poakcesyjny”. Zmniejszenie się niepewności i redukcja obaw związanych z członkostwem w Unii, a wkrótce także coraz bardziej widoczne pozytywne efekty obecności w UE sprawiły, że już w pierwszych miesiącach po akcesji społeczne poparcie dla członkostwa zaczęło rosnąć. Trzy lata później, w 2007 roku osiągnęło ono swoje apogeum: do zwolenników obecności Polski w UE zaliczało się wówczas 89% badanych, a do jej przeciwników jedynie 5%. W kolejnych latach akceptacja obecności Polski w UE nieco zmalała, ale nadal pozostawała bardzo wysoka. Efektem przedłużającego się kryzysu w strefie euro i, prawdopodobnie, postrzeganej jako niedostateczna skuteczności instytucji unijnych w jego zażegnaniu był spadek poparcia przynależności do UE w ubiegłym roku. Obecnie, jak wspomniano, akceptacja członkostwa Polski w UE powróciła do bardzo wysokiego poziomu z 2007 roku.

Pozytywny stosunek do członkostwa Polski w UE zdecydowanie dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Poziom poparcia dla obecności naszego kraju w Unii jest tym większy, im lepsza ocena własnych warunków materialnych oraz im wyższe wykształcenie badanych. Co ciekawe, nieco niższe niż przeciętnie poparcie dla członkostwa odnotowujemy zarówno wśród najstarszych, jak i najmłodszych respondentów. Nieco mniej jednoznacznie pronijne nastawienie mają mieszkańcy wsi niż mieszkańcy miast. Grupą, w której poziom akceptacji przynależności naszego kraju do UE jest stosunkowo najniższy, są rolnicy.

W potencjalnych elektoratach członkostwo Polski w UE popierają wszyscy lub niemal wszyscy zwolennicy PO i SLD. Przeciwników integracji można znaleźć wśród sympatyków PiS i PSL, choć należą oni do nielicznych.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty	Stosunek do członkostwa Polski w UE		
	zwolennicy	przeciwnicy	niezdecydowani
	w procentach		
PO	100	0	0
SLD*	97	0	3
PiS	91	8	1
PSL*	90	10	0

* Dane dotyczące elektoratów tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

OGÓLNE OCENY SKUTKÓW INTEGRACJI

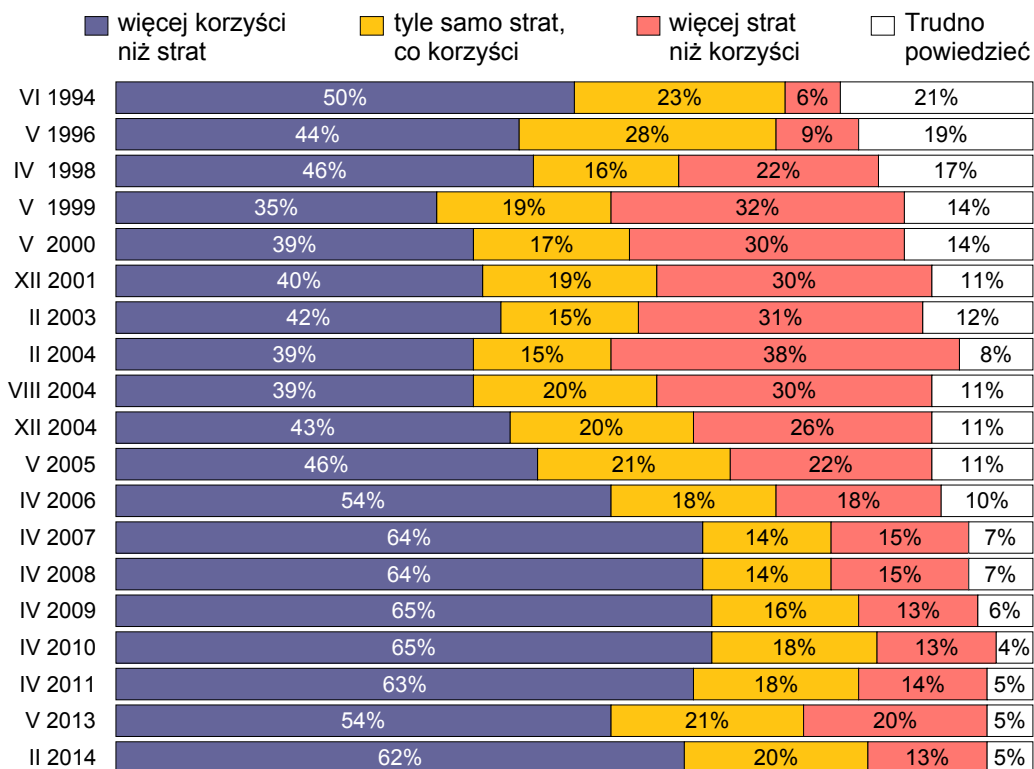
Podobnie jak wskaźnik poparcia dla integracji, zmieniały się oceny jej skutków dla Polski. Tuż przed wejściem naszego kraju do Unii Europejskiej rosła niepewność co do efektów integracji, natomiast w pierwszych latach członkostwa przybywało osób przekonanych o pozytywnych skutkach integracji. Kryzys w strefie euro, który pociągnął za sobą spowolnienie gospodarcze w Polsce, spowodował, iż w 2013 roku osłabło przekonanie, że nasz kraj odnosi korzyści z integracji. W tym roku oceny rezultatów akcesji się poprawiły. Przeświadczenie, że obecność w Unii przynosi Polsce więcej korzyści niż strat, wyraża 62% badanych. *In minus* podsumowuje dotychczasowy bilans integracji 13% ankietowanych. Co piąty respondent (20%) jest zdania, że korzyści i straty związane z członkostwem Polski w Unii się równoważą.

Od początku naszych badań dotyczących najpierw spodziewanych, a potem postrzeganych efektów członkostwa w UE respondenci lepiej oceniali skutki integracji dla Polski niż dla siebie osobiście. Także dziś więcej osób zauważa pozytywne rezultaty członkostwa w wymiarze ogólnokrajowym niż w wymiarze osobistym. Pozytywnie ocenia bilans integracji dla siebie osobiście ponad dwie piąte badanych (43%). Raczej negatywnych rezultatów przynależności Polski do UE doświadcza 12% ankietowanych. Niejednoznacznie ocenia je więcej niż co trzeci respondent (35%).

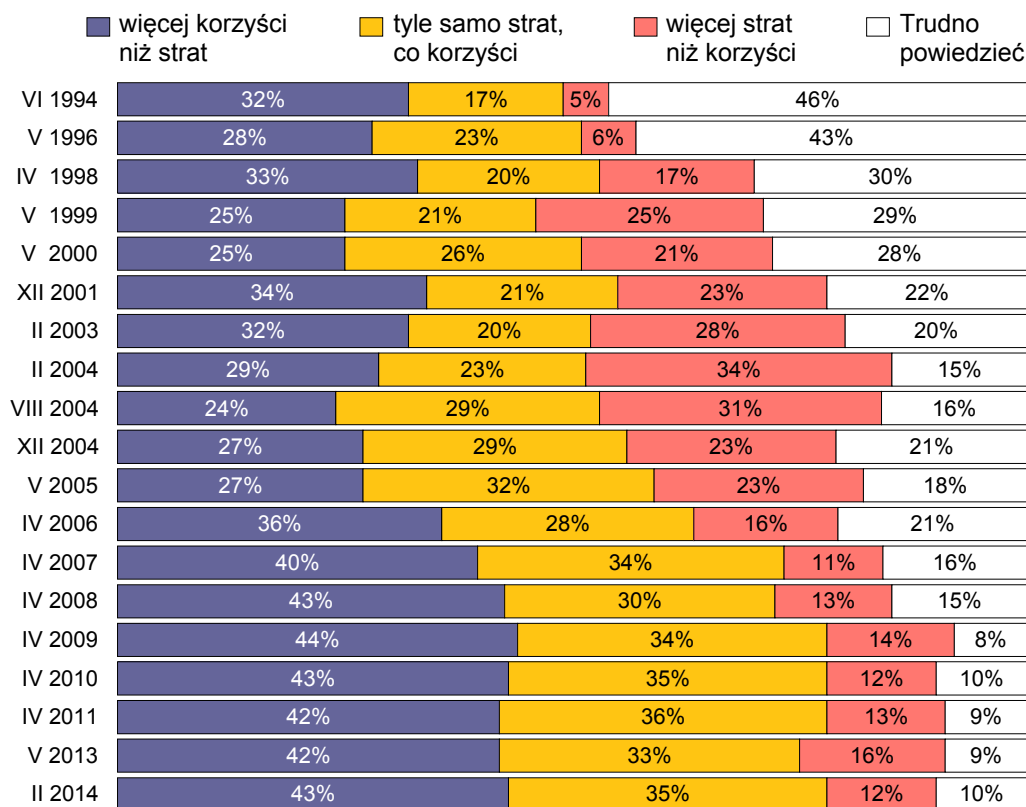

RYS. 2.

Integracja z Unią Europejską (przyniesie) przynosi Polsce:

Integracja z Unią Europejską (przyniesie) przynosi Panu(i) osobiście:

Skutki członkostwa w UE zarówno w wymiarze ogólnopolskim, jak i indywidualnym postrzegane są przede wszystkim przez pryzmat własnej sytuacji materialnej. Im lepsze oceny własnych warunków bytu, tym silniejsze przekonanie o pozytywnych rezultatach integracji dla Polski i dla siebie osobiście. Pozytywnie ocenia dotychczasowe efekty członkostwa dla naszego kraju 70% badanych określających swoje warunki materialne jako dobre i tylko 46% uznających je za złe. Osobiście korzyści z integracji odczuwa 52% osób dobrze oceniających swoją sytuację materialną i tylko 25% określających ją jako złą.

Przeświadczenie o dodatnim dla Polski bilansie członkostwa w UE przeważa w elektoratach wszystkich ugrupowań politycznych cieszących się obecnie największym poparciem społecznym. Zdeklarowani wyborcy tych partii częściej skłonni są także dostrzegać pozytywne niż negatywne rezultaty integracji w wymiarze osobistym. Korzyści z przynależności do Unii – zarówno dla kraju, jak i dla siebie osobiście – zdecydowanie najczęściej zauważają zwolennicy PO.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty	Wejście Polski do UE przynosi Polsce więcej korzyści niż strat	Opinia niejednoznaczna	Wejście Polski do UE przynosi Polsce więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	82	10	8	0
PSL*	69	17	9	5
PiS	63	18	17	2
SLD*	55	32	13	0

* Dane dotyczące elektoratów tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

Tabela 4

Potencjalne elektoraty	Wejście Polski do UE mniej osobiście przynosi więcej korzyści niż strat	Opinia niejednoznaczna	Wejście Polski do UE mniej osobiście przynosi więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	63	34	3	0
PSL*	42	54	4	0
SLD*	39	39	12	10
PiS	35	46	13	6

* Dane dotyczące elektoratów tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

Opinie o skutkach przystąpienia Polski do Unii Europejskiej wiążą się ze stosunkiem do członkostwa w tej organizacji. Zwolennicy przynależności naszego kraju do UE oceniają je zdecydowanie lepiej niż przeciwnicy, przy czym po raz kolejny już w naszych badaniach potwierdza się prawidłowość, zgodnie z którą poparcie dla integracji z Unią silniej wiąże się

z pozytywną oceną jej dotychczasowych efektów w wymiarze ogólnokrajowym ($V \text{ Cramera}=0,34$) niż w osobistym ($V \text{ Cramera}=0,29$). Oznacza to, że Polacy popierając członkostwo w UE nadal w większym stopniu kierują się przekonaniem, że jest ono korzystne dla kraju, niż poczuciem, że sami zyskują na akcesji.

Tabela 5

Stosunek do członkostwa Polski w Unii Europejskiej	Wejście Polski do UE przynosi Polsce więcej korzyści niż strat	Opinia niejednoznaczna	Wejście Polski do UE przynosi Polsce więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zwolennicy	71	19	7	3
Przeciwnicy	24	20	47	9
Niezdecydowani	18	40	26	16

Tabela 6

Stosunek do członkostwa Polski w Unii Europejskiej	Wejście Polski do UE mnie osobiście przynosi więcej korzyści niż strat	Opinia niejednoznaczna	Wejście Polski do UE mnie osobiście przynosi więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zwolennicy	48	36	7	9
Przeciwnicy	20	30	43	7
Niezdecydowani	16	43	11	30

PLUSY I MINUSY CZŁONKOSTWA W UE

Jak wynika z naszych badań przeprowadzanych po akcesji, Polacy bardzo szybko zaczęli dostrzegać korzyści z członkostwa naszego kraju w UE. Początkowo wymieniali wśród nich przede wszystkim otwarte granice, możliwość podejmowania pracy poza krajem oraz korzyści dla rolników. Niedługo potem zaczęli dostrzegać pozytywne efekty napływu pieniędzy z funduszy unijnych, w tym przede wszystkim współfinansowane z tych funduszy inwestycje drogowe. Trudniejsze do określenia były negatywne skutki przynależności do UE.

Po upływie blisko dziesięciu lat od akcesji zapytaliśmy naszych respondentów, jakie są – ich zdaniem – plusy i minusy członkostwa w Unii Europejskiej. Ankietowani nie wybierali odpowiedzi z gotowej kafeterii, ale samodzielnie formułowali opinie na ten temat.

Najogólniej rzecz biorąc, postrzegane plusy członkostwa Polski w UE dotyczą z jednej strony przede wszystkim pozyskiwania funduszy unijnych, z drugiej zaś korzyści wynikających z otwarcia granic.

Gros wypowiedzi, jak wspomniano, dotyczy wykorzystywania pieniędzy z funduszy unijnych. Ogólnie o korzyściach związanych z pozyskiwaniem pieniędzy z tych funduszy mówi 30% badanych. Zauważalne są przede wszystkim dofinansowywane z UE inwestycje w infrastrukturę drogową i, rzadziej, kolejową. Dla wielu osób widoczny stał się rozwój miast i wsi związany z realizacją różnego rodzaju inwestycji infrastrukturalnych. Niektórzy skłonni są nawet mówić w tym kontekście o skoku cywilizacyjnym, odbudowie kraju czy zbliżaniu się Polski do krajów Zachodu. Wśród konkretnych dziedzin, które korzystają z funduszy unijnych, znalazły się m.in. gospodarka i rynek pracy. Badani wskazują zatem na dotacje dla firm, wspieranie przedsiębiorczości poprzez fundusze na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz na promocję zatrudnienia poprzez dofinansowywanie staży dla bezrobotnych, kursów i szkoleń zawodowych. Beneficjentami funduszy unijnych są także instytucje oświatowe – jak zauważają respondenci, finansowane są z nich m.in. boiska szkolne, remonty szkół i przedszkoli, programy unijne w szkołach. Pieniądze z Unii są także przeznaczane na naukę, kulturę, sport, ochronę środowiska naturalnego.

Do najczęściej wymienianych plusów członkostwa w UE należy otwarcie granic i możliwość swobodnego przemieszczania się na terenie Unii. Najważniejszym z punktu widzenia ankietowanych skutkiem otwarcia granic jest możliwość swobodnego podejmowania pracy (a także prowadzenia działalności gospodarczej) w krajach unijnych. Zwracano ponadto uwagę na swobodę podróżowania po UE, możliwość kształcenia się oraz dostęp do opieki medycznej w państwach Unii.

Wśród najczęściej wskazywanych pozytywnych skutków obecności Polski w UE znalazły się korzyści ekonomiczne: wzrost gospodarczy, inwestycje zagraniczne, dostęp do nowych technologii. Korzyści gospodarcze wiążą się z napływem pieniędzy z funduszy unijnych, ale także m.in. z uczestnictwem we wspólnym rynku. Brak barier celnych i rozwój handlu również należą do relatywnie często wymienianych pozytywnych następstw obecności Polski w UE.

Do plusów przynależności Polski do UE relatywnie często zaliczano także różnego rodzaju korzyści dla rolnictwa, wśród których wymieniano przede wszystkim wsparcie finansowe dla rolnictwa i rolników, a także poszerzenie rynku zbytu dla polskiej żywności.

Mimo postrzeganych korzyści, jakie z członkostwa naszego kraju w UE odnosi polska gospodarka, w tym handel i rolnictwo, tylko nieliczni respondenci skłonni byli mówić o związanej z przynależnością do Wspólnoty poprawie warunków życia w Polsce.

	CBOS
Jakie są plusy członkostwa Polski w UE?	NAJCZĘSTSZE ODPOWIEDZI
OTWARTE GRANICE: KORZYŚCI DLA OBYWATELI	
Otwarcie granic, swoboda przemieszczania się, układ z Schengen, ruch bezwizowy	31%
Swoboda podejmowania pracy w UE, swoboda działalności gospodarczej i mniejsze bezrobocie w Polsce	17%
Swoboda podróżowania, rozwój turystyki	3%
Możliwość kształcenia, studiowania za granicą	2%
Korzyści dla młodych, szanse dla młodych	2%
Łatwiejszy dostęp do opieki medycznej za granicą	1%
FUNDUSZE UNIJNE	
Korzyści finansowe, napływ pieniędzy z funduszy unijnych, dotacje i projekty unijne – ogólnie	30%
Inwestycje w infrastrukturę drogową i kolejową – budowa dróg, autostrad, mostów, ścieżek rowerowych	11%
Rozwój kraju, rozwój miast i wsi, poprawa infrastruktury – ogólnie	8%
Korzyści dla oświaty, szkolnictwa: boiska dla szkół, budowa/ remonty szkół, przedszkoli; programy unijne w szkołach	3%
Wsparcie rynku pracy, promocja zatrudnienia: dofinansowywanie staży dla bezrobotnych, dofinansowywanie młodych pracowników	2%
Dotacje dla firm, dofinansowywanie gospodarki	2%
Wspieranie przedsiębiorczości, fundusze na rozpoczęcie działalności gospodarczej	2%
Korzyści dla nauki, finansowanie nauki, wymiany studenckie, współpraca naukowa	1%
Korzyści dla środowiska naturalnego, ekooczyszczalnie, dopłaty do kolektorów słonecznych	1%
Inwestycje sportowe: orliki, stadiony	1%
Korzyści dla kultury: modernizacja zabytków, wymiana kulturalna	1%
Skok cywilizacyjny, odbudowa kraju - ogólnie	1%
Zbliżamy się do UE, wyrównywanie poziomu w Polsce i innych krajach UE	1%
ROLNICTWO	
Korzyści dla rolnictwa - promocja polskiej żywności, dopłaty do rolnictwa	13%
GOSPODARKA I WARUNKI ŻYCIA	
Korzyści dla gospodarki – rozwój gospodarczy i techniczny, stabilizacja gospodarcza, dostęp do nowych technologii, napływ kapitału zagranicznego, impuls prorozwojowy	10%
Rozwój handlu – artykuły z UE, brak barier celnych, rynki zbytu, lepsze relacje handlowe	6%
Poprawa materialnych warunków życia, wzrost płac	1%
BEZPIECZEŃSTWO POLSKI I JEJ POZYCJA NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ	
Poprawa bezpieczeństwa kraju i poprawa stosunków międzynarodowych, obrona przed Rosją, wspólna polityka zagraniczna	5%
Poprawa pozycji Polski w Europie: wpływ na decyzje UE, głos Polski bardziej się liczy na forum europejskim	1%
OTWARCIE NA ŚWIAT	
Otwarcie na świat, integracja ze światem, brak barier kulturowych, wzajemne poznanie, likwidacja stereotypów, poczucie wspólnoty	3%
WSPÓLNOTA POLITYCZNA	
Wspólna polityka i współpraca w różnych dziedzinach: kultura, wymiar sprawiedliwości, ogólnie: wspólne działanie	1%
Ujednoczenie prawa, lepsza kontrola stosowania prawa, możliwość odwoływania się od decyzji polskich sądów do europejskich trybunałów	1%
Kontrola i nadzór UE, Unia nas pilnuje – ogólnie	1%
INNE KONKRETNE PLUSY	
Wolność – ogólnie	1%
Więcej demokracji, rozszerzenie demokracji bezpośredniej, wartości demokratyczne	1%
OGÓLNIKI: duży wpływ UE, bez UE nic byśmy nie mieli, jest lepiej	1%
BRAK PLUSÓW, BRAK KORZYŚCI	6%
NIE WIEM, NIE INTERESUJĘ SIĘ	13%

Kontekst, w jakim przeprowadzaliśmy badanie, oraz odczuwane zagrożenie ze strony Rosji² spowodowały, że część ankietowanych akcentowała kwestię bezpieczeństwa międzynarodowego – ich zdaniem Polska jako członek UE jest bardziej bezpieczna, niż byłaby pozostając poza Wspólnotą.

Warto też zwrócić uwagę na utrzymane w tonie entuzjastycznym wypowiedzi na temat związanego z członkostwem w UE otwarcia na Europę, możliwości poznania innych narodów, likwidacji wzajemnych stereotypów i poczucia wspólnoty.

Zdecydowanie więcej trudności sprawiło badanym wymienienie negatywnych aspektów członkostwa w UE. Niemal jedna piąta (19%) stwierdziła, że nie dostrzega minusów integracji, a więcej niż jedna czwarta (28%) nie potrafiła ich wskazać. Łącznie zatem prawie połowa badanych nie wymieniła negatywnych skutków związanych z przynależnością Polski do UE.

W odczuciu społecznym mankamenty członkostwa w UE wynikają w głównej mierze z konieczności dostosowania prawa polskiego do prawa unijnego. Zastrzeżenia budzi zarówno zbyt duża skala regulacji prawnych, jak i sama materia prawna. Niektóre unijne przepisy prawne uznawano zatem za zbyt rygorystyczne, drobiazgowe, niezrozumiałe i nie zawsze zgodne z polską tradycją i interesem naszego kraju. Jako przykład przywoływano m.in. normy i wymogi dotyczące produkcji żywności (m.in. mówiono o szeroko dyskutowanym ostatnio zakazie naturalnego wędzenia wędlin). Jako zbyt restrykcyjne i niekorzystne dla Polski wymieniano także wymogi dotyczące ochrony środowiska (np. pakiet klimatyczny, opór niektórych państw UE ws. wydobywania gazu łupkowego).

Wśród najczęściej wymienianych negatywnych skutków przynależności do UE znalazło się ograniczenie suwerenności Polski, podporządkowanie naszego kraju decyzjom organów unijnych. Wiąże się to z jednej strony ze wspomnianym prymatem prawa unijnego nad prawem polskim, ale z drugiej – także z postrzeganą nierównością państw członkowskich i ich niejednakowym wpływem na decyzje unijne. Według tych opinii Unia jest zdominowana przez największych i najbogatszych jej członków.

Duża część wypowiedzi dotyczyła problemów rolnictwa i producentów żywności: krytykowano m.in. niższe niż w innych państwach unijnych płatności bezpośrednie, wysokie koszty produkcji rolnej, zbyt niskie limity produkcyjne i kary za ich przekroczenie oraz restrykcyjne przepisy dotyczące wytwarzania żywności.

---

² Por. komunikaty CBOS: „Polacy o rozwoju sytuacji na Ukrainie”, luty 2014, oraz „Polacy o sytuacji na Ukrainie w czasie krymskiego kryzysu”, marzec 2014 (oprac. K. Kowalczyk).

		CBOS
Jakie są minusy członkostwa Polski w UE?		NAJCZĘSTSZE ODPOWIEDZI
PRAWO I SUWERENNOŚĆ		
Zastrzeżenia do przepisów prawa unijnego , biurokracja: nadmierna regulacja prawna, bzdurne dyrektywy, złe zarządzenia		12%
Ograniczona suwerenność , brak samodzielności w podejmowaniu decyzji, brak niepodległości, niezależności, uzależnienie od UE, podporządkowanie jej decyzjom		8%
Konieczność dostosowania prawa polskiego do prawa unijnego , prawo unijne jest ponad prawem polskim; unifikacja prawna		6%
Brak równości Polski z innymi krajami unijnymi, dominacja starych państw unijnych , integracja korzystna tylko dla największych, najbogatszych państw Unii, słaba pozycja Polski w UE		2%
Zaostrzenie przepisów dotyczących ochrony środowiska , zbyt duże wymogi w tym zakresie, pakiet klimatyczny, chcą zabronić palić, polityka energetyczna Unii, opór w sprawie wydobycia gazu łupkowego		1%
ROLNICTWO		
Problemy rolnictwa i producentów żywności : niższe dopłaty dla rolników, wysokie ceny nawozów, limity produkcyjne w rolnictwie, sankcje za przekroczenie limitów, restrykcyjne przepisy dla producentów żywności		6%
GOSPODARKA I WARUNKI ŻYCIA		
Niekorzystne skutki gospodarcze : uzależnienie gospodarki, upadek gospodarki, obcy kapitał, wykupywanie zakładów pracy przez korporacje, zniszczenie małych sklepów, duży import, Polska kolonią bogatej Europy		5%
Złe warunki życia, wysokie koszty utrzymania : wzrost cen, niskie dochody, emerytury, renty, bieda, nierówności, zła polityka społeczna		5%
Bezrobocie , brak pracy, brak pracy dla młodych		4%
Perspektywa wprowadzenia euro , konieczność wprowadzenia euro		3%
Za mało wolnego rynku , interwencje w gospodarkę, limity, blokowany rynek zbytu dla polskich produktów, ograniczenia w handlu, ograniczenia w rozwoju gospodarki		2%
Różnice w poziomie życia w Polsce i w UE , przepaść płacowa; niskie zarobki, ceny unijne		2%
Emigracja zarobkowa Polaków i jej złe skutki		1%
ZAGROŻENIA DLA TRADYCJI, OBYCZAJÓW, KULTURY		
Zagrożenia dla tradycji, obyczajów, kultury : narzucanie lewicowej propagandy, legalizacja małżeństw homoseksualnych, dążenia do legalizacji narkotyków, ingerencja w wychowanie dzieci		2%
Imigracja, islam w Europie , Rumuni, napływ cudzoziemców		1%
FINANSOWE SKUTKI INTEGRACJI		
Duże koszty, dokładanie do budżetu Unii , konieczność wpłacania składek, finansowe wsparcie dla państw Unii pogrążonych w kryzysie		2%
Zadłużanie kraju, miast, regionów		1%
Obawa, że trzeba będzie zwracać dotacje unijne ; konieczność zwrócenia pieniędzy z UE: biorą pieniądze i nasze dzieci będą je spłacać		1%
Słabe wykorzystywanie pieniędzy unijnych , niewłaściwe rozliczanie funduszy unijnych, kary za niewykorzystane fundusze		1%
INNE		
Niekorzystne skutki związane z zaangażowaniem międzynarodowym , wyjazdy na misje wojskowe		1%
Problemy w innych sferach życia		1%
OGÓLNIE WYRAŻANE ROZCZAROWANIE I BRAK ZAUFANIA DO UE:		
niespełnione obietnice		1%
NIE WIDZĘ MINUSÓW, POZYTYWNE OPINIE O UE		19%
TRUDNO POWIEDZIEĆ		28%

Zastrzeżenia wielu osób dotyczyły niekorzystnych – ich zdaniem – ekonomiczno-społecznych skutków członkostwa w UE. Mówiono zatem o uzależnieniu polskiej gospodarki od gospodarki unijnej, nadmiernym zaangażowaniu kapitału zagranicznego w polską gospodarkę, likwidacji polskich zakładów pracy, a nawet gospodarczej kolonizacji Polski. Część osób zwracała uwagę na przeregulowanie gospodarki, które ogranicza wolny rynek i rozwój ekonomiczny kraju. Niekorzystne uwarunkowania gospodarcze wiążą się, jak wskazywano, z wysokim poziomem bezrobocia oraz, nierzadko, złymi warunkami życia, które nadal znacząco odbiegają od poziomu życia w innych państwach unijnych. Niepokój części osób budzi także konieczność wprowadzenia w przyszłości euro w naszym kraju.

Pojawiały się wypowiedzi wskazujące na postrzegane zagrożenia dla polskiej kultury, tradycji i obyczajów. Niepokój w tym względzie budzą m.in. zmiany obyczajowe i prawne w państwach Europy Zachodniej, jak np. legalizacja małżeństw homoseksualnych, postulaty legalizacji narkotyków, gender oraz możliwe ograniczenie prawa rodziców do wychowania dzieci. Postrzegane zagrożenie stanowi również islam w Europie i możliwy napływ imigrantów do Polski.

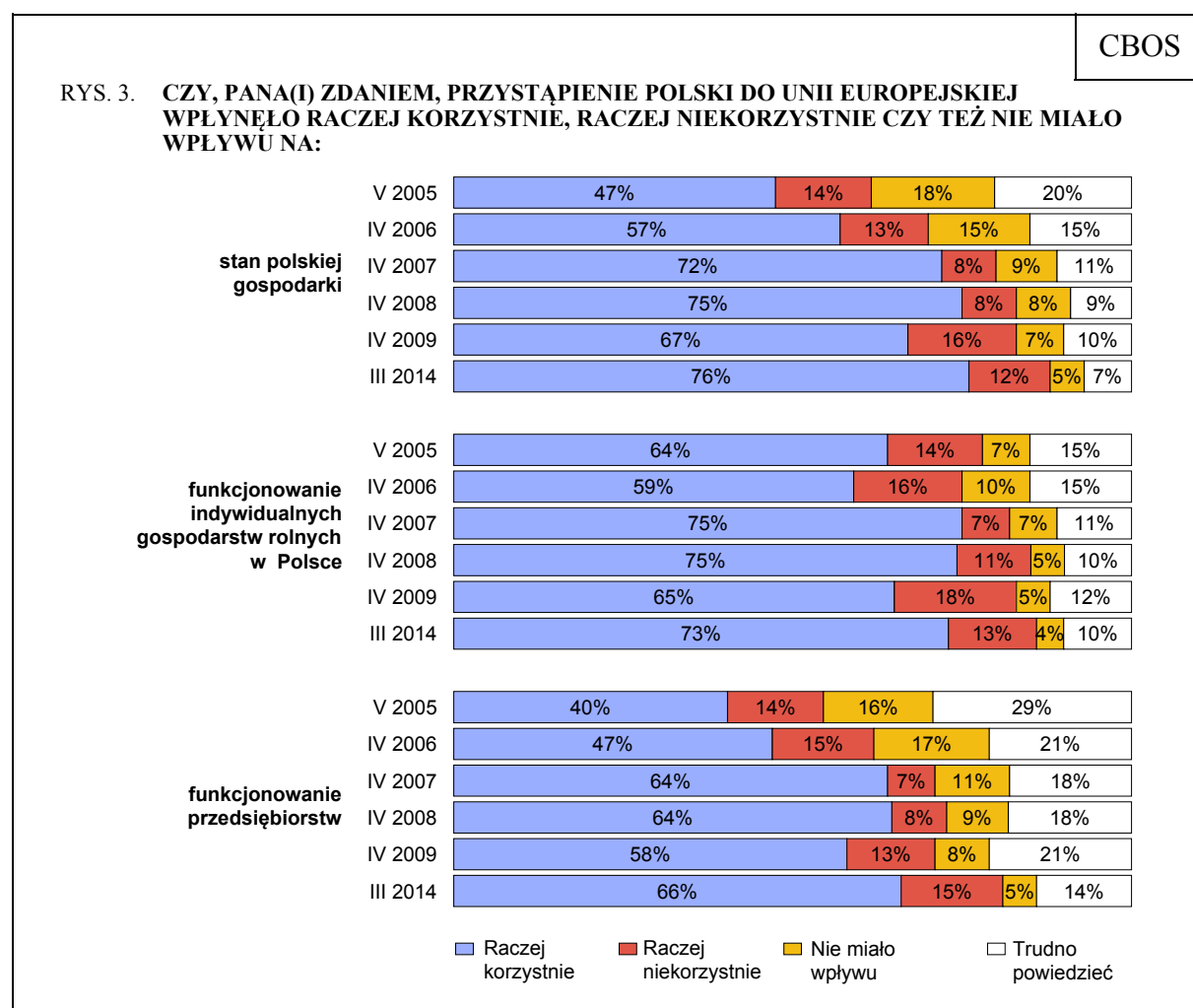
Podnoszono także kwestię finansowych skutków członkostwa – konieczności dokładania się do unijnego budżetu, zadłużania kraju oraz poszczególnych miast i regionów. Niekiedy wyrażano obawy, że Polska będzie musiała zwracać dotacje unijne. Inne kwestie dotyczące funduszy unijnych, które pojawiały się w wypowiedziach badanych, to niepełne lub niewłaściwe wykorzystywanie pieniędzy z UE i kary z tym związane.

OCENY SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH SKUTKÓW AKCESJI

Przystąpienie do Unii Europejskiej dało Polsce impuls do przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Najszybciej polska gospodarka rozwijała się w latach 2006–2007, kiedy to tempo wzrostu PKB przekraczało 6% rocznie, a stopa bezrobocia systematycznie malała (od stycznia 2006 roku do października 2008 roku zmniejszyła się z 18% do 8,8%). Ekonomiczne korzyści związane z członkostwem w UE związane były z napływem inwestycji zagranicznych (wartość BIZ – bezpośrednie inwestycje zagraniczne – była szczególnie wysoka w latach 2006–2007), wzrostem obrotów w handlu zagranicznym oraz absorpcją środków unijnych. To właśnie w głównej mierze dzięki inwestycjom współfinansowanym z funduszy unijnych – mimo zahamowania tempa wzrostu gospodarczego w ostatnim kwartale 2008 roku i w roku 2009 – Polska zdołała uniknąć recesji, która dotknęła inne kraje unijne.

Polacy od początku dostrzegali gospodarcze korzyści z integracji. Jak wynika z naszych badań, były one szczególnie widoczne w latach 2007 i 2008. Kryzys finansowy i gospodarczy spowodował pogorszenie postrzegania ekonomicznych skutków przynależności Polski do UE, jednak nie podważył opinii o pozytywnym oddziaływaniu obecności w Unii na polską gospodarkę. Obecnie – mimo dość słabego tempa rozwoju gospodarczego w latach 2012 i 2013 (poniżej 2% rocznie) i dość wysokiego poziomu bezrobocia (w styczniu 2014 wynosiło ono 14%) – oceny wpływu członkostwa na polską gospodarkę są lepsze niż te z początków kryzysu, z roku 2009. O pozytywnych skutkach integracji dla polskiej gospodarki jest dziś przekonanych 76% badanych (o 9 punktów więcej niż pięć lat temu), krytycznie ocenia je 12% ankietowanych (spadek o 4 punkty). Wydaje się zatem, że podsumowując gospodarcze rezultaty akcesji Polacy są w stanie dokonywać całościowej oceny przynależności do UE z perspektywy dekady, abstrahując od bieżącej sytuacji gospodarczej. Nie bez znaczenia dla oceny skutków członkostwa także w tym wymiarze może być aktualny kontekst polityczny, związany z sytuacją za naszą wschodnią granicą.

Dość jednoznacznie pozytywnie oceniany jest bilans integracji dla polskiego rolnictwa. Niemal trzy czwarte badanych (73%, o 8 punktów więcej niż w 2009 roku, a więc pięć lat po akcesji) uważa, że członkostwo w UE wpłynęło korzystnie na funkcjonowanie gospodarstw rolnych w Polsce. Przeciwnego zdania jest 13% ankietowanych (spadek o 5 punktów). Także wśród samych rolników opinie o skutkach integracji dla rolnictwa są zdecydowanie częściej pozytywne (76%) niż negatywne (17%).

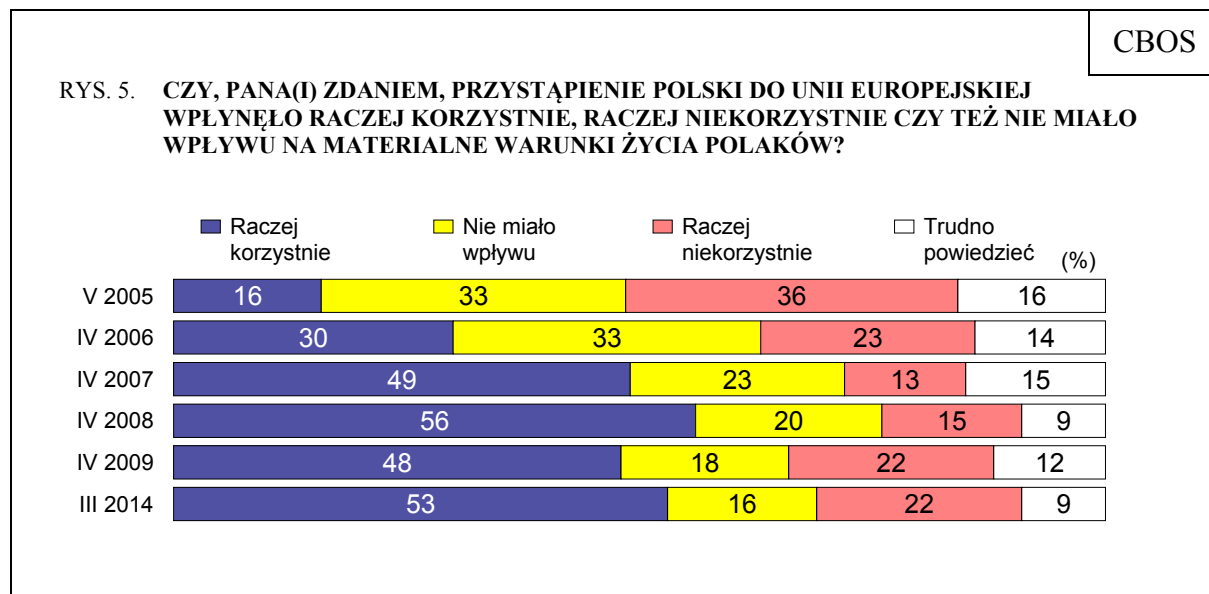
Oceny skutków członkostwa dla przedsiębiorstw zawsze były nieco gorsze niż opinie o jego rezultatach dla gospodarstw rolnych. Tak jest i tym razem. Przekonanie, że firmy zyskały na członkostwie, wyraża 66% badanych (o 8 punktów więcej niż pięć lat temu). Przeciwnego zdania jest 15% respondentów (wzrost o 2 punkty).

Jednym z najpowszechniej dostrzeganych skutków członkostwa jest migracja zarobkowa Polaków. Aż 92% badanych zauważa, że po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej nasi rodacy częściej niż poprzednio podejmują pracę za granicą.

Polepszenie stanu polskiej gospodarki – dostrzegane przez społeczeństwo już po roku od momentu akcesji – dość szybko zaczęło się przekładać na coraz bardziej widoczną poprawę materialnych warunków życia. W kwietniu 2008 roku korzystny wpływ integracji na sytuację materialną Polaków konstatowała ponad połowa badanych. Po wybuchu globalnego kryzysu finansowego przekonanie to nieco osłabło. Dziś, z perspektywy dziesięciu lat obecności w UE, pozytywne skutki integracji dla materialnych warunków bytu dostrzega 53% badanych (o 5 punktów więcej niż pięć lat temu). O negatywnym wpływie integracji na sytuację materialną Polaków przeświadczonych jest 22% ankietowanych.

Jak można się spodziewać, opinie w tej kwestii zależą przede wszystkim od oceny własnej sytuacji materialnej. Im ona lepsza, tym częstsze jest przekonanie o korzystnym wpływie integracji z UE na materialne warunki życia.

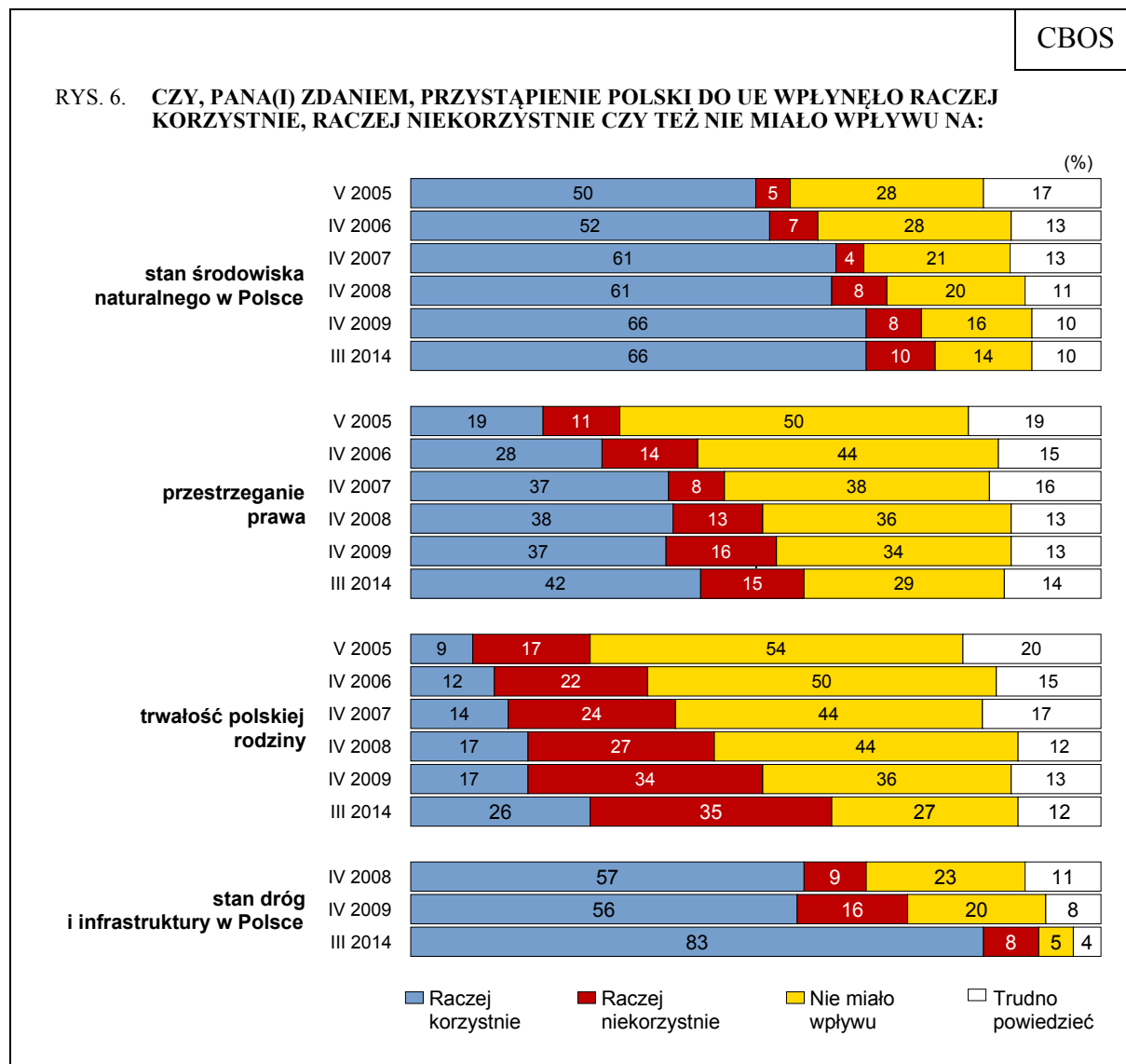
OCENY CYWILIZACYJNO-KULTUROWYCH SKUTKÓW AKCESJI

Wraz z upływem czasu coraz bardziej widoczny jest w Polsce cywilizacyjny i kulturowy wpływ członkostwa w UE. Społecznie konstruowany obraz cywilizacyjno-kulturowych następstw integracji staje się zarazem coraz bardziej złożony.

Do najpowszechniej konstatowanych pozytywnych efektów cywilizacyjnych członkostwa należy dziś poprawa stanu dróg i infrastruktury w naszym kraju. W ciągu ostatnich pięciu lat odsetek osób dostrzegających pozytywne zmiany w tym zakresie zwiększył się aż o 27 punktów (z 56% do 83%). Podobnie jak pięć lat temu, 66% ankietowanych zauważa korzystne oddziaływanie obecności w UE na stan środowiska naturalnego w Polsce.

Z biegiem czasu coraz więcej osób (42%, wzrost o 5 punktów w stosunku do roku 2009) dostrzega pozytywny wpływ członkostwa w UE na przestrzeganie prawa w Polsce. Jednocześnie jednak nadal więcej respondentów skłonnych jest sądzić, że integracja przyczyniła się raczej do zwiększenia poziomu przestępczości w Polsce (31%) niż do jego zmniejszenia (14%).

Podobnie jak w latach ubiegłych więcej osób zauważa wzrost gospodarności i oszczędności Polaków (32%), niż sądzi, że po wejściu do UE staliśmy się mniej gospodarni i oszczędni (14%).

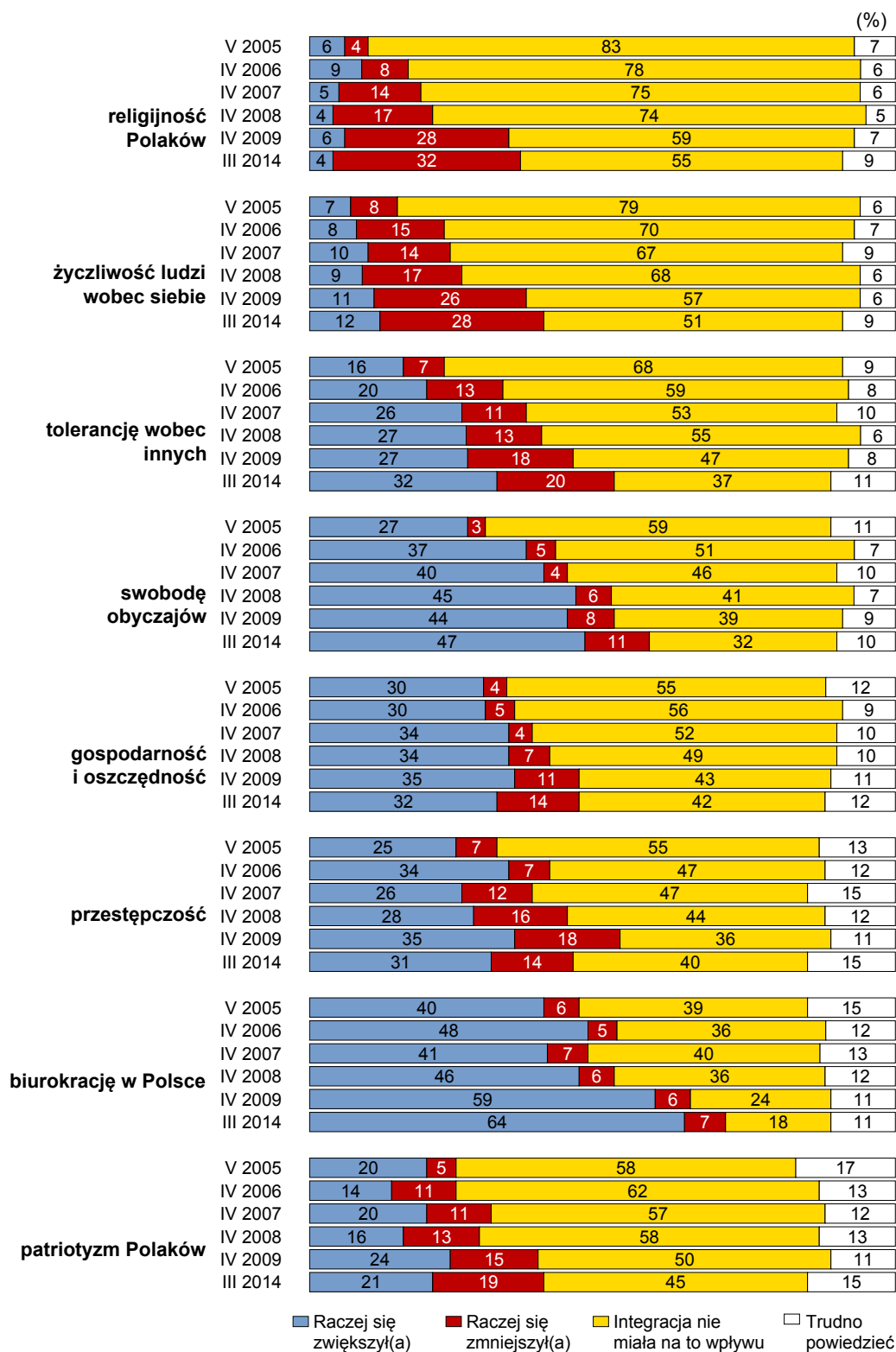
Więcej osób niż w latach ubiegłych obserwuje zmiany w dziedzinach konstytutywnych dla polskiej tożsamości narodowej – religijności Polaków oraz ich przywiązaniu do rodziny i ojczyzny. Mimo iż większość badanych (55%) uważa, że integracja nie ma wpływu na stopień religijności Polaków, z biegiem czasu coraz więcej osób dostrzega symptomy osłabienia polskiej religijności i skłonnych jest je łączyć z członkostwem w UE (obecnie zauważa je 32%). Coraz więcej osób widzi też zmiany w funkcjonowaniu rodzin: kierunek tych zmian nie jest jednak oczywisty. W ciągu ostatnich pięciu lat znacząco przybyło bowiem osób przekonanych, że integracja wpłynęła korzystnie

na trwałość polskiej rodziny (z 17% do 26%). Nadal jednak więcej badanych dostrzega raczej osłabienie niż wzmocnienie rodziny w Polsce (35%). Najtrudniejsze do jednoznacznej oceny jest ewentualne oddziaływanie członkostwa w UE na przywiązanie Polaków do ojczyzny. Najwięcej osób (45%) nie dostrzega wpływu integracji na patriotyzm Polaków, pozostali niemal równie często konstatują wzmożenie uczuć patriotycznych (21%), co ich osłabienie (19%).

Więcej osób niż w latach ubiegłych zauważa oddziaływanie członkostwa w UE na sferę stosunków międzyludzkich, choć nie zawsze jest ono postrzegane jako pozytywne. Badani częściej wyrażają opinię, że ludzie są dziś dla siebie mniej życzliwi (28%), niż sądzą, że bardziej niż dziesięć lat temu (12%). Ponad połowa respondentów (51%) uważa jednak, że stopień wzajemnej życzliwości się nie zmienił. W odczuciu społecznym członkostwo w UE przyczyniło się raczej do wzrostu tolerancji wobec innych (32%) niż do jej zmniejszenia (20%). Najmniej kontrowersji budzi wpływ integracji na swobodę obyczajów. Niemal połowa badanych (47%) jest zdania, że integracja doprowadziła do rozluźnienia obyczajów.

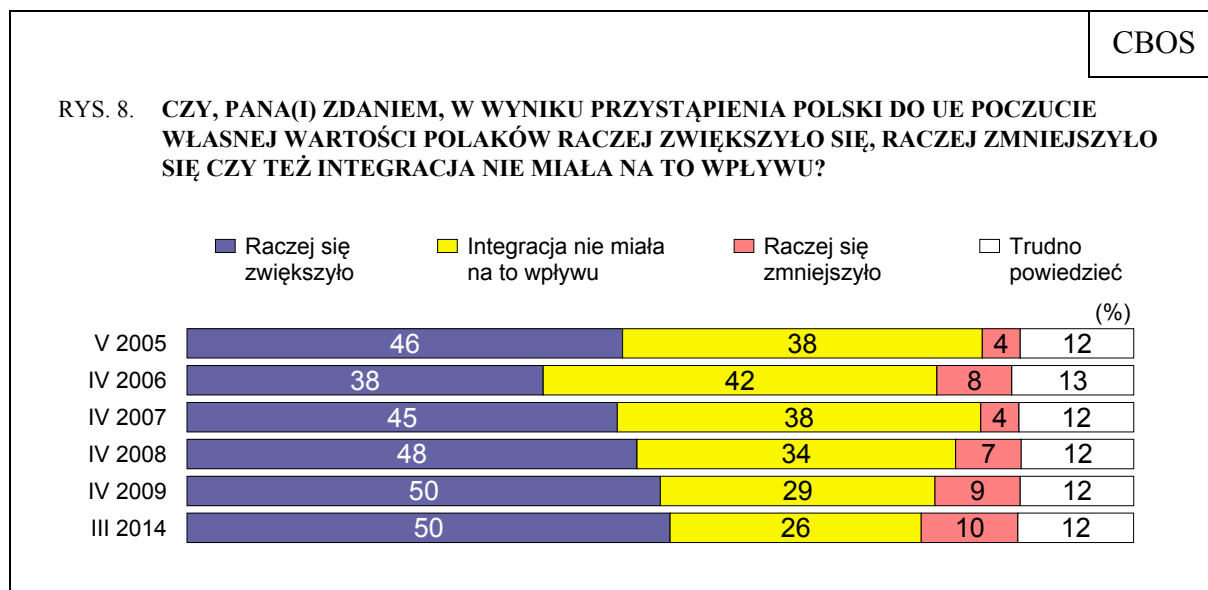
Najczęściej dostrzeganym negatywnym zjawiskiem związanym z przynależnością do Unii Europejskiej jest zwiększenie się biurokracji. Jej wzrost po wejściu Polski do UE zauważa już blisko dwie trzecie badanych (64%, od 2009 roku wzrost o 5 punktów).

RYS. 7. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W WYNIKU PRZYSTĄPIENIA POLSKI DO UE RACZEJ ZWIĘKSZYŁ(A) SIĘ, RACZEJ ZMNIJSZYŁ(A) SIĘ CZY TEŻ INTEGRACJA NIE MIAŁA WPLYWU NA:

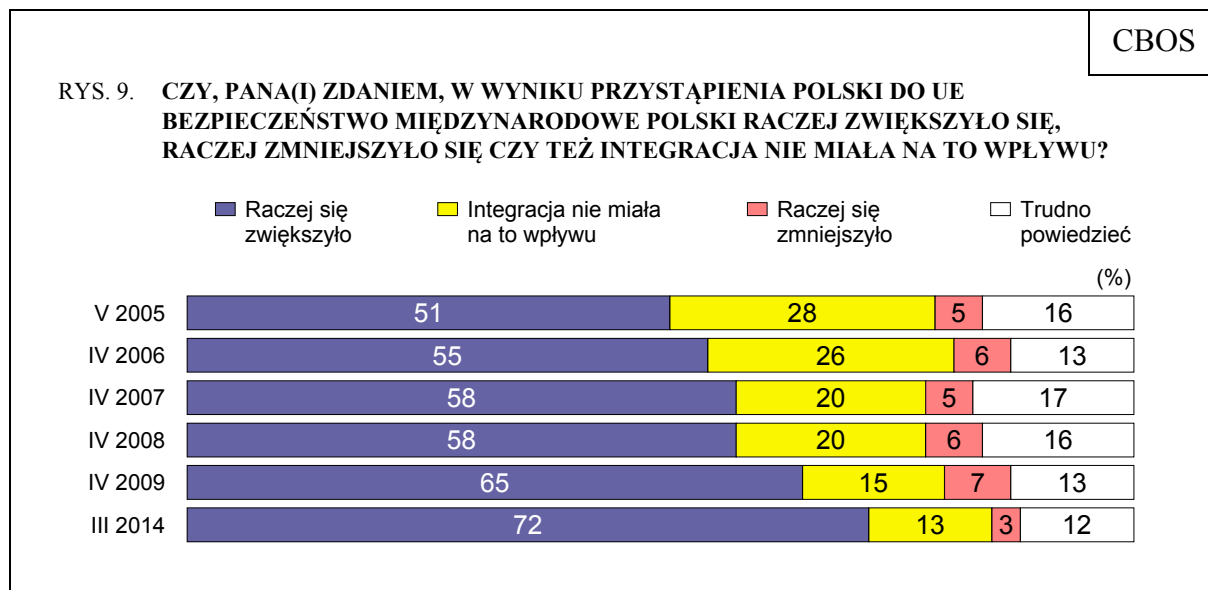
POCZUCIE WŁASNEJ WARTOŚCI POLAKÓW PO PRZYSTĄPIENIU DO UE

Już po rocznej obecności naszego kraju w Unii Europejskiej znaczna grupa badanych oceniała, że integracja wpłynęła na poprawę samooceny Polaków. Obecnie, tak samo jak pięć lat temu, opinię taką wyraża co drugi ankietowany.

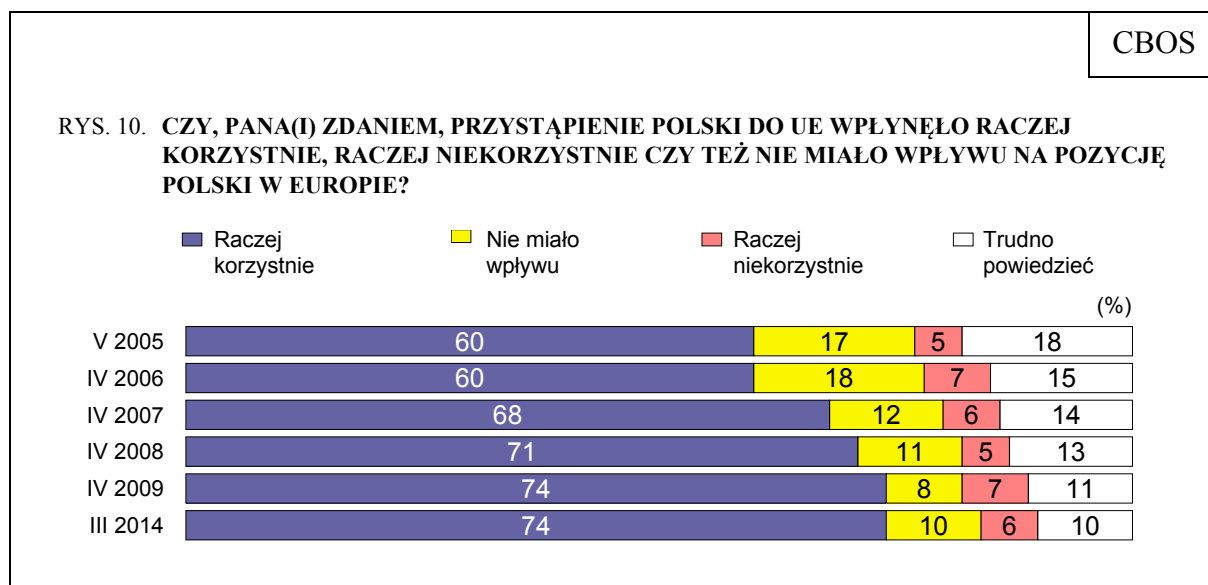

OCENY SKUTKÓW AKCESJI DLA SYTUACJI POLSKI W EUROPIE I ŚWIECIE

W ocenie społecznej przystąpienie do Unii Europejskiej miało korzystne skutki dla sytuacji Polski na arenie międzynarodowej. Dziś – częściej niż w latach ubiegłych – Polacy skłonni są zauważać i doceniać zwiększenie się bezpieczeństwa naszego kraju po wejściu do UE. Już blisko trzy czwarte badanych (72%, o 7 punktów procentowych więcej niż przed pięcioma laty) uważa, że Polska będąc członkiem Unii jest bardziej bezpieczna niż przed akcesją.

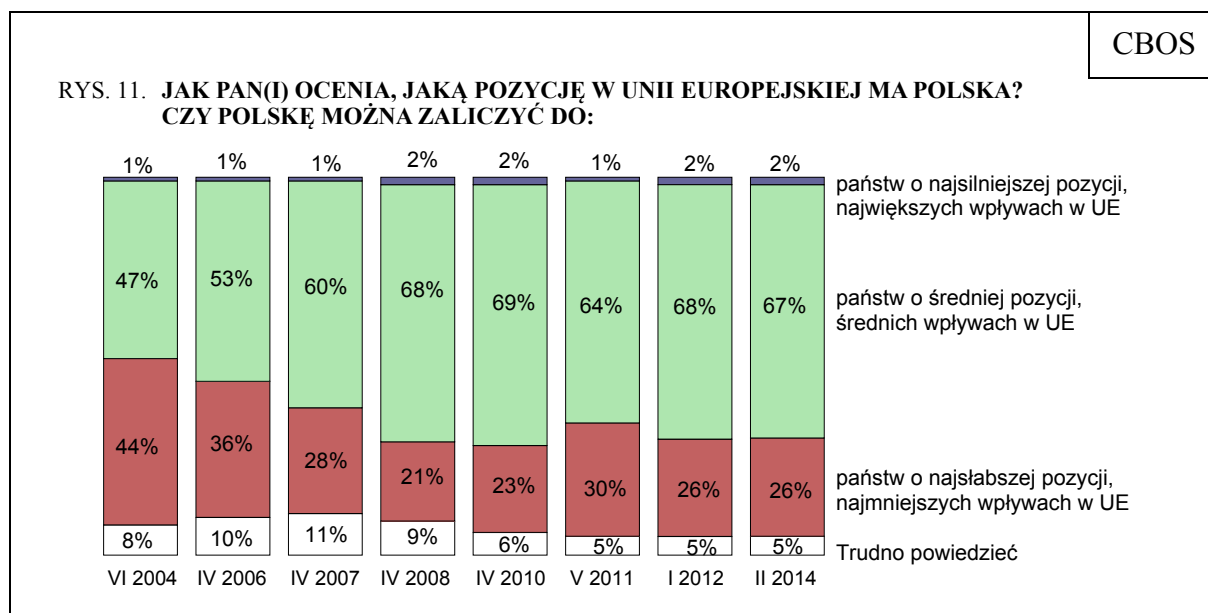
Utrwalone już jest przekonanie, że obecność Polski w Unii wzmocniła pozycję naszego kraju w Europie. Z opinią tą – tak jak pięć lat temu – zgadza się 74% badanych.

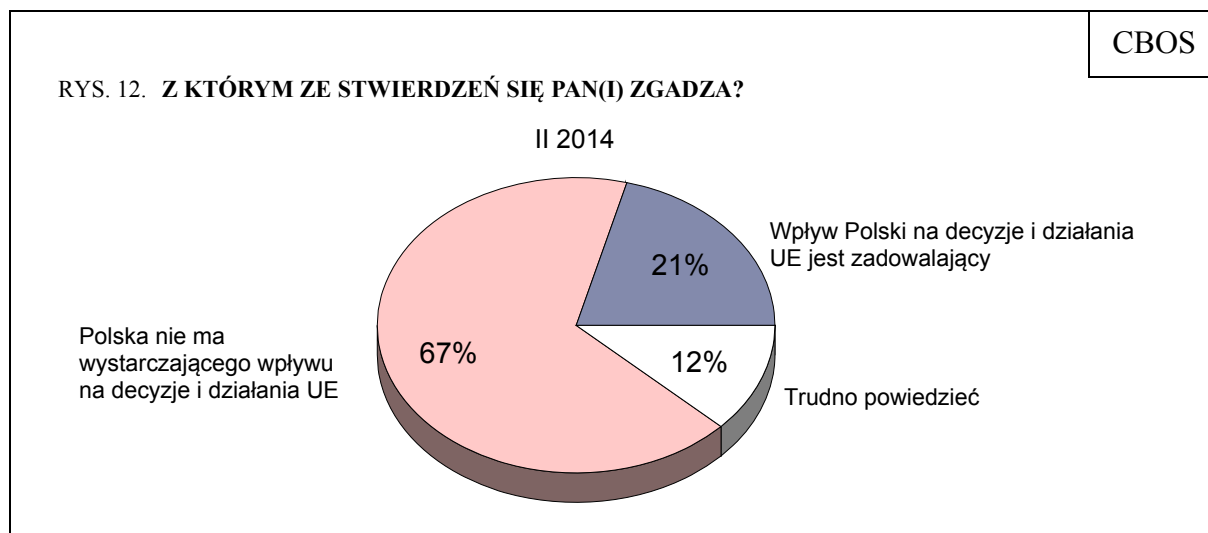
W okresie tuż po akcesji Polskę zaliczano do krajów o średniej pozycji w Unii niemal równie często jak do krajów o najmniejszych wpływach. Wkrótce zmalał odsetek respondentów mających poczucie, że Polska jest krajem mało liczącym się w Unii, natomiast wzrósł odsetek tych, którzy zaliczają ją do europejskich średniaków. Obecnie, podobnie jak dwa lata temu, dwie trzecie badanych (67%) uważa, Polska jest krajem o średniej pozycji

w UE. Nieco więcej niż jedna czwarta (26%) ocenia, że nadal mało liczymy się w tej organizacji.

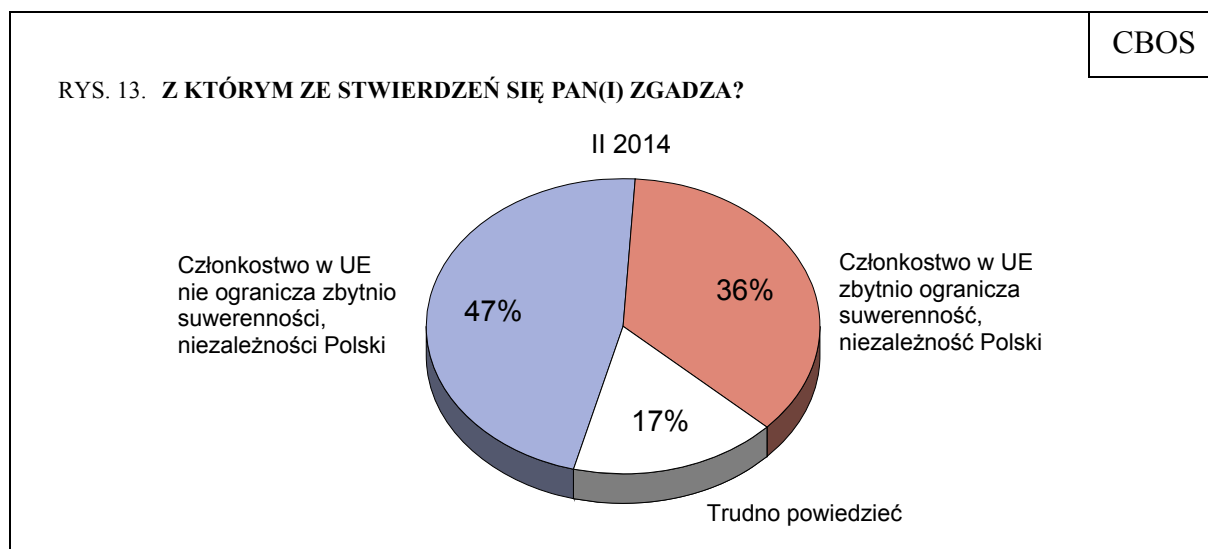
Dzisiejsza pozycja Polski w UE nie w pełni odpowiada aspiracjom Polaków. Zdaniem dwóch trzecich respondentów (67%) nasz kraj nie ma wystarczającego wpływu na decyzje i działania UE. Tylko nieco więcej niż jedna piąta (21%) jest zdania, że wpływ ten jest zadowalający.

Z oceną pozycji Polski w UE wiąże się kwestia suwerenności państwowej. Polska jako państwo członkowskie przekazała organom unijnym część swoich kompetencji, zarazem

jednak sama zyskała wpływ na ich decyzje. Stąd w kontekście zjednoczonej Europy mówi się nie tylko o ograniczonej suwerenności, ale także o suwerenności uwspólnionej³.

Mimo że wpływ Polski na działania UE postrzegany jest jako niewystarczający, przeważa opinia, że członkostwo w tej organizacji nie ogranicza nadmiernie niezależności naszego kraju (47%). Znaczący odsetek badanych (36%) jest jednak przeciwnego zdania.

Wydaje się zatem, że choć Polacy dostrzegają ograniczenie suwerenności Polski jako członka UE, zwłaszcza że – ich zdaniem – nasz kraj ma zbyt mały wpływ na działania i decyzje Unii, skala obaw z tym związanych nie jest zbyt duża. Wynika to najprawdopodobniej z pozytywnych ocen bilansu członkostwa w UE, a więc przekonania, że korzyści wynikające z przynależności do Unii przeważają nad ograniczeniami z tym związanymi. Teza ta znajduje potwierdzenie w danych. Osoby przekonane, że członkostwo w UE przynosi Polsce więcej korzyści niż strat, w większości są zdania, że nie ogranicza ono zbyt niezależności naszego kraju. Wśród osób negatywnie podsumowujących bilans przynależności do UE, a także wśród oceniających go niejednoznacznie przeważa opinia o nadmiernym ograniczeniu suwerenności Polski.

Tabela 7

Ocena skutków członkostwa w UE dla Polski	Z którym ze stwierdzeń się Pan(i) zgadza?		
	Członkostwo w UE zbyt ogranicza suwerenność, niezależność Polski	Członkostwo w UE nie ogranicza zbyt suwerenności, niezależności Polski	Trudno powiedzieć
	w procentach		

³ Por. S. Konopacki, *Problem suwerenności w UE*, „Studia Europejskie” 3/2008.

Wejście Polski do UE przynosi Polsce więcej korzyści niż strat	32	56	12
Opinie niejednoznaczne	44	36	20
Wejście Polski do UE mnie osobiście przynosi więcej strat niż korzyści	50	33	17
Trudno powiedzieć	17	15	68

Jak można było się spodziewać, przekonanie, że członkostwo w UE nie ogranicza zbyt niezależności Polski, częściej wyrażają osoby o poglądach lewicowych (57%) niż prawicowych (43%). W elektoratach partyjnych obawy dotyczące suwerenności najczęściej wyrażają sympatycy PiS, najrzadziej – wyborcy PO. Zwolennicy PiS należą jednocześnie do najgorzej oceniających pozycję naszego kraju w UE i jego wpływ na działania i decyzje Unii. Stosunkowo najbardziej zadowoleni w tym względzie są wyborcy PO, choć i wśród nich przeważa opinia o zbyt małym wpływie Polski na działania UE.

Tabela 8

Potencjalne elektoraty	Z którym ze stwierdzeń się Pan(i) zgadza?		
	Członkostwo w UE zbyt ogranicza suwerenność, niezależność Polski	Członkostwo w UE nie ogranicza zbyt suwerenności, niezależności Polski	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	44	40	16
SLD*	36	62	2
PSL*	35	54	11
PO	24	73	3

* Dane dotyczące elektoratów tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

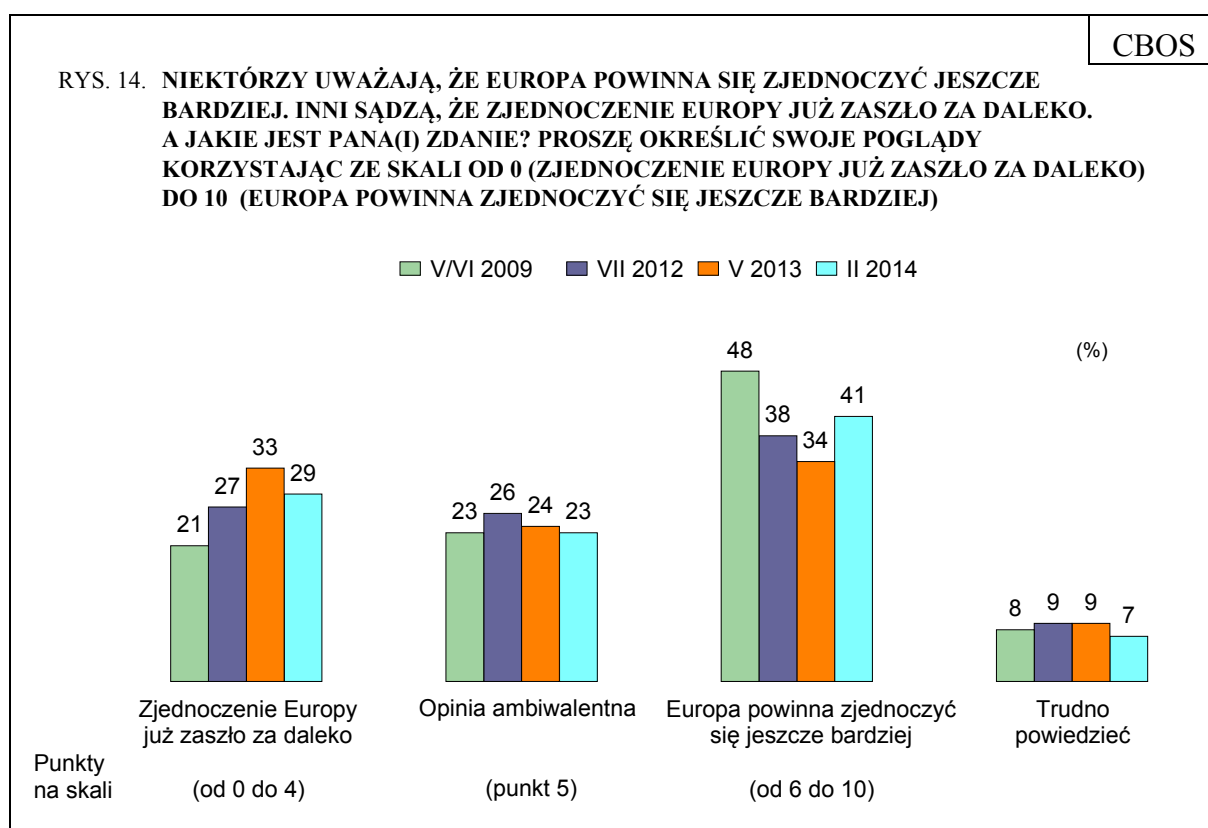
Tabela 9

Potencjalne elektoraty	Z którym ze stwierdzeń się Pan(i) zgadza?		
	Wpływ Polski na decyzje i działania UE jest zadowalający	Polska nie ma wystarczającego wpływu na decyzje i działania UE	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	38	58	4
SLD*	33	67	0
PSL*	29	71	0
PiS	15	76	9

* Dane dotyczące elektoratów tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

STOSUNEK DO ROZWOJU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Ostatnie lata, szczególnie miniony rok, przyniosły pewne zwątpienie w projekt rozwoju integracji europejskiej. Zmalała liczba zwolenników jej pogłębiania, przybyło zaś osób skłonnych raczej sądzić, że zjednoczenie Europy już zaszło za daleko. Obecnie idea dalszego zacieśniania integracji europejskiej zyskała na atrakcyjności, w jakiejś mierze – jak się wydaje – za sprawą wydarzeń na Ukrainie i poczucia zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego. Dziś ponad dwie piąte badanych (41%, o 7 punktów więcej niż blisko rok temu) jest zdania, że Europa potrzebuje dalszego zjednoczenia. Odsetek ankietowanych przeciwnych dalszej integracji zmalał w ciągu ostatniego roku z 33% do 29%.

Co ciekawe, im niższe wykształcenie badanych, tym częstsze opinie o potrzebie pogłębiania integracji europejskiej i odwrotnie – im wyższy poziom wykształcenia, tym większa rezerwa wobec postulatów jej rozwoju.

Do zwolenników dalszego jednoczenia się Europy nieco częściej zaliczają się osoby o orientacji lewicowej niż badani identyfikujący się z prawicą. W elektoratach partyjnych przekonanie, że Europa powinna się zjednoczyć bardziej niż dotychczas, jest najczęstsze wśród zwolenników PSL i PO. Niechęć do pogłębiania integracji stosunkowo najczęściej wyrażają sympatycy PiS.

Tabela 10

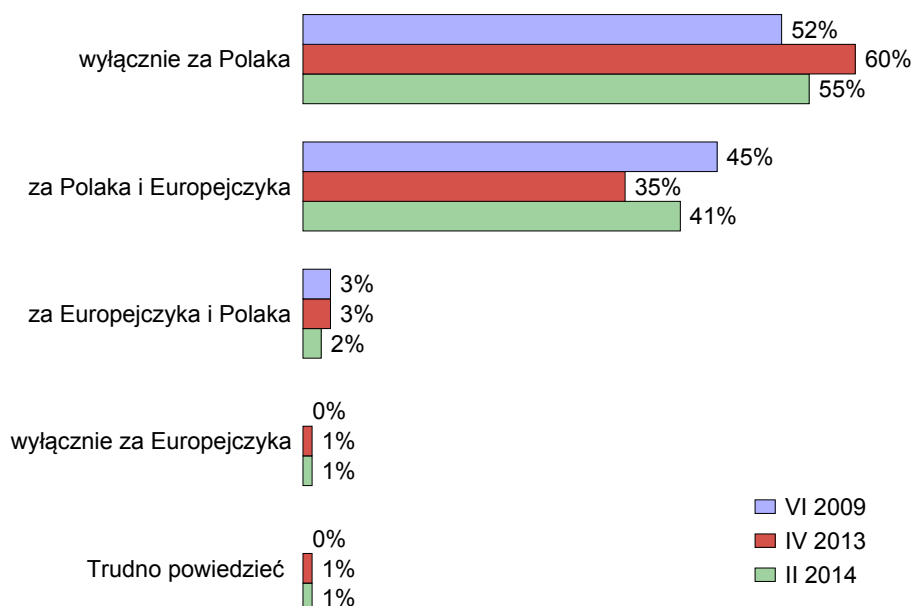
Potencjalne elektoraty	Niektórzy uważają, że Europa powinna się zjednoczyć jeszcze bardziej. Inni sądzą, że zjednoczenie Europy już zaszło za daleko. A jakie jest Pana(i) zdanie? Proszę określić swoje poglądy korzystając ze skali od 0 do 10			
	Zjednoczenie Europy już zaszło za daleko (punkty 0–4)	Opinia ambiwalentna (punkt 5)	Europa powinna zjednoczyć się jeszcze bardziej (punkty 6–10)	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	43	16	36	5
SLD*	35	26	39	0
PO	22	20	55	3
PSL*	13	23	60	4

* Dane dotyczące elektoratów tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA I EUROPEJSKA

Przejawem obserwowanego w ubiegłym roku wzrostu sceptycyzmu wobec integracji europejskiej były także symptomy słabnięcia identyfikacji z Europą. Polacy byli mniej skłonni niż jeszcze kilka lat wcześniej uważać się za Europejczyków, w większości deklarując, że czują się wyłącznie Polakami. W tym roku przybyło osób myślących o sobie jako o Europejczykach. Nadal jednak większość badanych (55%, od kwietnia 2013 roku spadek o 5 punktów) deklaruje, że uważa się wyłącznie za Polaków. Nieco więcej niż dwie piąte (41%, wzrost o 6 punktów) czuje się przede wszystkim Polakami, a w drugiej kolejności Europejczykami. Nadal tylko nieliczni (3%) przedkładają tożsamość europejską nad autoidentyfikację narodową lub czują się wyłącznie Europejczykami. Niezależnie zatem od zmian w autoidentyfikacjach Polaków – od tego, w jakim stopniu czujemy się Europejczykami – widać, że członkostwo w UE nie doprowadziło do osłabienia naszej tożsamości narodowej.

RYS. 15. CZY UWAŻA SIĘ PAN(I):

Autoidentyfikacje Polaków zdecydowanie najsilniej wiążą się z wykształceniem. Im ono wyższe, tym rzadsze definiowanie swojej tożsamości wyłącznie poprzez przynależność narodową i częstsze identyfikacje na poziomie zarówno narodu, jak i Europy. Istotne są także zależności między autoidentyfikacjami a innymi cechami społeczno-demograficznymi, takimi jak: sytuacja materialna, miejsce zamieszkania oraz religijność. Z Europą czują się związane przede wszystkim osoby dobrze sytuowane oraz mieszkające w dużych miastach (choć tożsamość europejska jest wtórna wobec tożsamości narodowej). Z kolei do kategorii wyłącznie narodowej odwołują się przede wszystkim osoby najbardziej religijne – biorące udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu.

Tabela 11

Wykształcenie	Czy uważa się Pan(i):				
	wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	wyłącznie za Europejczyka	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Podstawowe	77	19	0	2	2
Zasadnicze zawodowe	65	32	2	0	0
Średnie	49	47	2	1	1
Wyższe	28	68	4	0	0

Wprawdzie deklarowane poglądy polityczne nie różnicują w sposób znaczący autoidentyfikacji badanych, jednak istotne znaczenie mają ich sympatie partyjne. Wyłącznie Polakami czują się głównie wyborcy PiS. Najczęściej jako Polacy i jako Europejczycy definiują się zwolennicy PO. W świetle przedstawionych wcześniej ustaleń, zgodnie z którymi to przede wszystkim wykształcenie, a nie orientacja polityczna określa tożsamość europejską, szczególnie duży udział „Europejczyków” w elektoracie PO należy wiązać głównie z dużym odsetkiem osób z wyższym wykształceniem wśród wyborców tego ugrupowania.

Tabela 12

Potencjalne elektoraty	Czy uważa się Pan(i):				
	wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	wyłącznie za Europejczyka	Trudno powiedzieć
	w procentach				
PiS	62	37	1	0	0
PSL*	51	44	5	0	0
SLD*	49	48	2	0	1
PO	27	69	3	1	0

* Dane dotyczące elektoratów tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką ich liczebność w badanej próbie

Wejście Polski do Unii Europejskiej budziło wiele nadziei, ale także obaw wynikających z niepewności co do skutków tej decyzji. Gdyby dziś Polacy mieli jeszcze raz podejmować decyzję w tej kwestii, byłaby ona taka sama. Wskazuje na to bardzo wysoki poziom poparcia dla przynależności Polski do UE i w przeważającej mierze pozytywne oceny efektów integracji. Chociaż członkostwo w UE nie spełniło wszystkich oczekiwań z nim związanych (przede wszystkim tych, które dotyczą zrównania poziomu życia w Polsce i krajach Europy Zachodniej), jednak z pewnością nie rozczarowało. Polacy doceniają przede wszystkim otwarcie granic i korzyści z tym związane, w tym możliwość podejmowania pracy za granicą, a także pozyskiwania pieniędzy z funduszy europejskich. W większości uważają, że członkostwo jest korzystne dla polskiej gospodarki, w tym zwłaszcza dla polskich rolników. W ostatnich latach szczególnie spektakularna jest poprawa stanu dróg i infrastruktury w Polsce, niekwestionowane jest także polepszenie stanu środowiska

naturalnego. W kontekście wydarzeń na Ukrainie częściej niż w latach ubiegłych Polacy skłonni są dostrzegać pozytywny wpływ członkostwa w UE na bezpieczeństwo naszego kraju. Mimo zauważalnej poprawy pozycji Polski w Europie po wejściu do Wspólnoty, znaczenie naszego kraju na forum unijnym wciąż nie jest na miarę aspiracji Polaków. W ich odczuciu bowiem Polska nie ma wystarczającego wpływu na decyzje i działania UE. Wprawdzie członkostwo w Unii oznacza konieczność dostosowania prawa polskiego do prawa unijnego oraz pociąga za sobą ograniczenie suwerenności państwowej, jednak wobec korzystnie ocenianego ogólnego bilansu integracji jest to – w odczuciu społecznym – cena, jaką warto zapłacić.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

MARZEC 2014		Czy osobiście popiera Pan(i) członkostwo Polski w Unii Europejskiej?			Liczba osób
		Popieram	Nie popieram	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		89	7	4	1095
Płeć	Mężczyźni	90	7	3	525
	Kobiety	88	7	5	570
Wiek	18-24 lata	85	10	5	129
	25-34	93	6	1	217
	35-44	91	6	3	187
	45-54	89	6	5	176
	55-64	91	5	3	193
	65 lat i więcej	83	8	9	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	84	10	5	425
	Miasto do 19 999	92	3	4	171
	20 000 - 99 999	92	5	3	209
	100 000 - 499 999	91	5	4	182
	500 000 i więcej mieszk.	93	4	3	109
Wykształcenie	Podstawowe	80	11	9	238
	Zasadnicze zawodowe	88	7	4	271
	Średnie	92	6	3	366
	Wyższe	95	4	2	220
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	98	1	1	95
	Średni personel, technicy	100			28
	Pracownicy adm.-biurowi	94	5	1	75
	Pracownicy usług	85	11	4	75
	Robotnicy wykwalifikowani	95	3	2	144
	Robotnicy niewykwalifik.	90	6	4	54
	Rolnicy	70	24	6	51
	Pracujący na własny rach.	91	4	5	57
Bierni zawodowo	Renciści	84	13	4	54
	Emeryci	87	6	7	227
	Uczniowie i studenci	86	9	5	86
	Bezrobotni	84	9	7	89
	Gospodynie domowe i inni	93	6	1	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	92	5	3	140
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	96	2	2	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	93	5	2	264
	prywatnym gosp. rolnym	72	25	3	58
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	82	11	7	133
	501-750	92	5	3	84
	751-1000	86	9	5	163
	1001-1500	88	8	3	168
	Powyżej 1500 zł	97	1	2	208
Ocena własnych war. mater.	Złe	79	13	8	128
	Średnie	86	9	5	530
	Dobre	96	2	2	437
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	80	4	16	65
	Raz w tygodniu	90	7	3	500
	1-2 razy w miesiącu	87	8	5	170
	Kilka razy w roku	91	5	4	218
	W ogóle nie uczestniczy	89	9	1	143
Poglądy polityczne	Lewica	91	7	2	185
	Centrum	92	6	2	349
	Prawica	90	7	3	323
	Trudno powiedzieć	83	7	11	238

Tabela 2

LUTY 2014		Wejście Polski do UE przyniosło Polsce:				Liczba osób
		więcej korzyści niż strat	tyle samo strat, co korzyści	więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		62	20	13	5	1015
Płeć	Mężczyźni	67	19	10	4	484
	Kobiety	58	22	15	5	531
Wiek	18-24 lata	71	17	10	2	117
	25-34	64	20	12	4	204
	35-44	63	26	8	3	174
	45-54	56	21	18	5	165
	55-64	66	16	14	5	178
	65 lat i więcej	56	22	14	8	176
Miejsce zamieszkania	Wieś	61	22	10	7	391
	Miasto do 19 999	63	17	15	5	159
	20 000 - 99 999	63	23	12	2	195
	100 000 - 499 999	59	19	17	5	162
	500 000 i więcej mieszk.	70	17	12	1	109
Wykształcenie	Podstawowe	56	19	17	9	222
	Zasadnicze zawodowe	54	30	9	7	250
	Średnie	68	17	12	2	339
	Wyższe	70	16	13	1	205
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	69	17	13	1	95
	Średni personel, technicy	72	19	10		36
	Pracownicy adm.-biurowi	65	12	21	1	71
	Pracownicy usług	71	25	5		73
	Robotnicy wykwalifikowani	64	23	8	4	113
	Robotnicy niewykwalifik.	51	27	17	5	57
	Rolnicy	58	20	7	15	42
	Pracujący na własny rach.	74	21	4		41
Bierni zawodowo	Renciści	55	18	24	3	56
	Emeryci	59	21	13	7	229
	Uczniowie i studenci	77	13	10		59
	Bezrobotni	53	19	16	12	86
	Gospodynie domowe i inni	53	26	15	6	58
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	59	23	17	1	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	68	20	8	4	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	71	19	8	2	248
	prywatnym gosp. rolnym	60	20	9	12	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	56	29	10	4	150
	501-750	56	22	15	7	104
	751-1000	67	17	11	5	133
	1001-1500	65	18	12	5	178
	Powyżej 1500 zł	68	16	14	1	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	46	23	22	9	147
	Średnie	60	24	11	6	454
	Dobre	70	16	11	2	414
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	59	16	14	10	47
	Raz w tygodniu	60	23	13	4	446
	1-2 razy w miesiącu	66	20	11	4	159
	Kilka razy w roku	58	21	15	6	222
	W ogóle nie uczestniczy	73	13	8	5	141
Poglądy polityczne	Lewica	70	19	11		182
	Centrum	61	27	9	3	314
	Prawica	67	14	16	3	312
	Trudno powiedzieć	51	21	14	14	207

Tabela 3

LUTY 2014		Wejście Polski do UE mnie osobiście przynosi:				Liczba osób
		więcej korzyści niż strat	tyle samo strat, co korzyści	więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		43	35	12	10	1016
Płeć	Mężczyźni	43	37	12	8	485
	Kobiety	42	35	12	11	531
Wiek	18-24 lata	41	35	8	15	119
	25-34	55	31	9	5	204
	35-44	46	36	9	10	174
	45-54	42	35	17	7	164
	55-64	41	36	15	8	178
	65 lat i więcej	29	41	14	16	177
Miejsce zamieszkania	Wieś	44	32	12	11	392
	Miasto do 19 999	36	38	12	14	157
	20 000 - 99 999	35	43	13	10	195
	100 000 - 499 999	42	37	12	9	163
	500 000 i więcej mieszk.	61	29	8	2	109
Wykształcenie	Podstawowe	31	35	18	16	223
	Zasadnicze zawodowe	36	41	11	12	250
	Średnie	47	33	12	8	339
	Wyższe	56	34	6	4	205
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	56	35	7	2	95
	Średni personel, technicy	74	21	5		36
	Pracownicy adm.-biurowi	54	30	12	4	71
	Pracownicy usług	46	46	3	5	73
	Robotnicy wykwalifikowani	45	40	8	7	114
	Robotnicy niewykwalifik.	36	34	22	8	57
	Rolnicy	60	19	3	17	42
	Pracujący na własny rach.	59	31	4	7	41
Bierni zawodowo	Renciści	25	39	23	12	55
	Emeryci	34	40	13	13	229
	Uczniowie i studenci	41	36	5	17	59
	Bezrobotni	34	33	18	15	86
	Gospodynie domowe i inni	30	32	23	15	58
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	45	41	10	4	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	30	12	1	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	52	34	6	7	249
	prywatnym gosp. rolnym	65	16	5	14	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	38	36	16	10	150
	501-750	36	39	12	12	104
	751-1000	39	39	14	8	134
	1001-1500	43	36	10	12	177
	Powyżej 1500 zł	52	36	8	3	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	25	33	27	15	148
	Średnie	40	40	10	10	453
	Dobre	52	32	8	8	415
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	34	40	17	10	47
	Raz w tygodniu	42	35	12	11	446
	1-2 razy w miesiącu	41	41	12	6	159
	Kilka razy w roku	42	35	13	10	223
	W ogóle nie uczestniczy	50	31	9	9	141
Poglądy polityczne	Lewica	48	36	12	4	182
	Centrum	44	42	8	6	314
	Prawica	45	33	14	8	312
	Trudno powiedzieć	32	30	14	24	207

Tabela 4

LUTY 2014		Z którym ze stwierżeń się Pan(i) zgadza?			Liczba osób
		Wpływ Polski na decyzje i działania UE jest zadowalający	Polska nie ma wystarczającego wpływu na decyzje i działania UE	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		21	67	12	1017
Płeć	Mężczyźni	21	70	9	486
	Kobiety	20	65	15	530
Wiek	18-24 lata	19	67	15	119
	25-34	17	76	7	204
	35-44	18	71	10	174
	45-54	19	70	12	164
	55-64	28	64	7	178
	65 lat i więcej	22	56	22	177
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	67	17	392
	Miasto do 19 999	23	68	9	159
	20 000 - 99 999	19	73	9	195
	100 000 - 499 999	21	69	10	161
	500 000 i więcej mieszk.	35	58	7	109
Wykształcenie	Podstawowe	16	62	22	222
	Zasadnicze zawodowe	21	66	13	251
	Średnie	24	69	8	339
	Wyższe	20	74	7	206
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	79	6	95
	Średni personel, technicy	20	80		36
	Pracownicy adm.-biurowi	21	73	6	71
	Pracownicy usług	26	62	13	73
	Robotnicy wykwalifikowani	25	67	8	114
	Robotnicy niewykwalifik.	20	63	17	57
	Rolnicy	12	71	17	42
	Pracujący na własny rach.	22	72	6	41
Bierni zawodowo	Renciści	26	66	9	56
	Emeryci	24	59	17	230
	Uczniowie i studenci	19	65	16	59
	Bezrobotni	13	77	11	86
		Gospodynie domowe i inni	14	67	19
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	19	75	6	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	22	70	9	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	22	68	10	249
	prywatnym gosp. rolnym	11	74	15	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	18	69	14	150
	501-750	21	64	15	104
	751-1000	21	69	10	133
	1001-1500	24	66	10	179
	Powyżej 1500 zł	27	66	8	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	69	14	147
	Średnie	19	68	13	454
	Dobre	24	67	10	416
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	20	62	18	47
	Raz w tygodniu	21	64	15	447
	1-2 razy w miesiącu	20	71	9	159
	Kilka razy w roku	16	76	8	222
	W ogóle nie uczestniczy	28	63	9	141
Poglądy polityczne	Lewica	27	68	6	182
	Centrum	21	70	9	314
	Prawica	22	71	7	313
	Trudno powiedzieć	12	59	29	207

Tabela 5

LUTY 2014		Z którym ze stwierdzeń się Pan(i) zgadza?			Liczba osób
		Członkostwo w UE zbytńo ogranicza suwerenność, niezależność Polski	Członkostwo w UE nie ogranicza zbytńo suwerenności, niezależności Polski	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		36	47	17	1015
Płeć	Mężczyźni	38	51	11	487
	Kobiety	34	44	22	527
Wiek	18-24 lata	36	49	15	119
	25-34	32	55	13	203
	35-44	36	45	18	175
	45-54	43	46	10	162
	55-64	34	50	16	178
	65 lat i więcej	35	36	30	177
Miejsce zamieszkania	Wieś	33	44	23	391
	Miasto do 19 999	39	45	16	159
	20 000 - 99 999	38	47	15	196
	100 000 - 499 999	35	51	14	161
	500 000 i więcej mieszk.	40	56	4	107
Wykształcenie	Podstawowe	33	35	32	222
	Zasadnicze zawodowe	35	45	20	251
	Średnie	40	50	10	338
	Wyższe	34	57	9	205
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	56	8	95
	Średni personel, technicy	32	59	9	35
	Pracownicy adm.-biurowi	36	55	10	69
	Pracownicy usług	32	53	15	73
	Robotnicy wykwalifikowani	42	44	13	115
	Robotnicy niewykwalifik.	36	44	20	57
	Rolnicy	36	44	19	42
	Pracujący na własny rach.	37	53	10	41
Bierni zawodowo	Renciści	33	49	18	56
	Emeryci	35	42	24	230
	Uczniowie i studenci	38	49	13	59
	Bezrobotni	40	37	23	86
	Gospodynie domowe i inni	27	48	26	57
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	34	52	15	144
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	39	53	8	96
	sekt. pryw. poza rolnict.	37	51	12	250
	prywatnym gosp. rolnym	40	42	18	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	34	45	21	150
	501-750	28	48	24	105
	751-1000	36	42	22	133
	1001-1500	39	45	16	179
	Powyżej 1500 zł	39	55	6	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	43	35	21	146
	Średnie	36	45	18	454
	Dobre	32	53	14	415
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	40	21	47
	Raz w tygodniu	38	44	19	446
	1-2 razy w miesiącu	34	47	19	159
	Kilka razy w roku	36	50	14	221
	W ogóle nie uczestniczy	30	56	14	141
Poglądy polityczne	Lewica	37	57	6	182
	Centrum	33	52	15	315
	Prawica	42	43	15	313
	Trudno powiedzieć	30	36	35	204

Tabela 6

LUTY 2014		Niektórzy uważają, że Europa powinna się zjednoczyć jeszcze bardziej. Inni sądzą, że zjednoczenie Europy już zaszło za daleko. A jakie jest Pana(i) zdanie?				Liczba osób
		Zjednoczenie Europy już zaszło za daleko	Opinia ambiwalentna	Europa powinna zjednoczyć się jeszcze bardziej	Nie wiem, trudno powiedzieć, odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		29	23	41	7	1020
Płeć	Mężczyźni	29	20	47	4	487
	Kobiety	28	26	36	10	533
Wiek	18-24 lata	33	20	46	1	119
	25-34	23	29	43	5	204
	35-44	35	26	36	3	175
	45-54	26	28	37	9	165
	55-64	31	16	46	8	178
	65 lat i więcej	26	18	42	15	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	26	22	44	8	392
	Miasto do 19 999	26	19	46	9	159
	20 000 - 99 999	30	25	41	4	196
	100 000 - 499 999	32	28	33	6	163
	500 000 i więcej mieszk.	33	22	40	5	109
Wykształcenie	Podstawowe	25	13	49	13	223
	Zasadnicze zawodowe	24	23	45	8	252
	Średnie	31	25	39	5	340
	Wyższe	33	31	34	2	206
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	35	27	37	1	95
	Średni personel, technicy	35	30	30	5	36
	Pracownicy adm.-biurowi	31	30	34	6	71
	Pracownicy usług	24	21	51	4	73
	Robotnicy wykwalifikowani	27	28	38	6	115
	Robotnicy niewykwalifik.	33	22	40	5	57
	Rolnicy	26	14	50	9	42
Pracujący na własny rach.	23	23	54		41	
Bierni zawodowo	Renciści	23	22	47	7	56
	Emeryci	28	18	40	13	231
	Uczniowie i studenci	31	22	47		59
	Bezrobotni	28	17	44	10	86
	Gospodynie domowe i inni	23	35	35	6	58
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	31	31	35	4	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	30	25	40	5	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	29	24	43	4	250
	prywatnym gosp. rolnym	21	17	51	11	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	29	23	46	3	150
	501-750	31	17	47	5	105
	751-1000	27	23	41	10	134
	1001-1500	27	23	41	9	179
	Powyżej 1500 zł	34	23	41	2	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	33	16	35	16	150
	Średnie	29	24	40	7	454
	Dobre	26	24	45	4	416
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	40	26	26	8	47
	Raz w tygodniu	30	23	38	8	448
	1-2 razy w miesiącu	23	26	45	6	159
	Kilka razy w roku	26	25	45	4	223
	W ogóle nie uczestniczy	30	15	47	8	143
Poglądy polityczne	Lewica	24	25	48	3	183
	Centrum	29	29	39	3	315
	Prawica	34	18	43	5	314
	Trudno powiedzieć	23	19	38	20	208

Tabela 7

LUTY 2014		Czy uważa się Pan(i):					Liczba osób
		wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	wyłącznie za Europejczyka	Nie wiem, trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		55	41	2	1	1	1020
Płeć	Mężczyźni	51	46	2	1	1	487
	Kobiety	58	37	3	1	1	533
Wiek	18-24 lata	49	46	3	1	2	119
	25-34	47	51	2			204
	35-44	54	41	4	0	0	175
	45-54	53	43	2	2	1	165
	55-64	58	38	2	1		178
	65 lat i więcej	67	29	1	1	2	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	62	35	1	1	1	392
	Miasto do 19 999	65	33	2			159
	20 000 - 99 999	54	42	3	0	1	196
	100 000 - 499 999	51	45	1	2	1	163
	500 000 i więcej mieszk.	22	70	7		1	109
Wykształcenie	Podstawowe	77	19		2	2	223
	Zasadnicze zawodowe	65	32	2	0	0	252
	Średnie	49	47	2	1	1	340
	Wyższe	28	68	4		0	206
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	70	5		1	95
	Średni personel, technicy	44	54			2	36
	Pracownicy adm.-biurowi	36	60	3			71
	Pracownicy usług	50	46	2		2	73
	Robotnicy wykwalifikowani	55	41	3	1		115
	Robotnicy niewykwalifik.	67	33				57
	Rolnicy	62	33	5			42
Pracujący na własny rach.	48	46	6			41	
Bierni zawodowo	Renciści	73	19		7		56
	Emeryci	65	31	1	1	2	231
	Uczniowie i studenci	44	52	1		3	59
	Bezrobotni	67	29	4	1		86
	Gospodynie domowe i inni	60	40				58
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	43	53	4			145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	47	50	2		1	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	48	48	3	1	1	250
	prywatnym gosp. rolnym	64	31	5			42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	68	30	2	0		150
	501-750	64	32	1	1	1	105
	751-1000	63	35		1	2	134
	1001-1500	54	44	1	0	0	179
	Powyżej 1500 zł	34	59	6	1		193
Ocena własnych war. mater.	Złe	68	27	2	2	1	150
	Średnie	60	37	2	0	1	454
	Dobre	45	51	3	1	0	416
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	72	24		2	3	47
	Raz w tygodniu	57	39	2	1	1	448
	1-2 razy w miesiącu	52	45	3			159
	Kilka razy w roku	54	44	1	1	0	223
	W ogóle nie uczestniczy	46	45	5	2	1	143
Poglądy polityczne	Lewica	47	48	4	0	0	183
	Centrum	48	50	1	0	1	315
	Prawica	53	43	2	1	1	314
	Trudno powiedzieć	75	20	2	3	1	208